

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra trestního práva

**Metodika vyšetřování vražd
(vybrané problémy)**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

RNDr. Petr Štourač

Vypracovala:

Hana Vernerová

Březinka 71, 294 25 Katusice

Praha, březen 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem v ní vyznačila všechny prameny, z nichž jsem čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze dne 26. 3. 2009

Hana Vernerová

Poděkování

Děkuji panu RNDr. Petru Štouračovi, vedoucímu mé diplomové práce za cenné připomínky a účinnou pomoc při zpracování.

V Praze dne 26. 3. 2009

Hana Vernerová

Obsah

Úvod.....	5
1. Trestný čin vraždy a trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou.....	8
1.1. Trestný čin.....	8
1.2. Vražda	10
1.3. Vražda novorozeného dítěte matkou.....	11
2. Vývojové tendence vražd v ČR	13
2.1. Statistický výkaz vražd spáchaných v letech 1989 – 2008	13
2.2. Prognózy vývoje	13
3. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů.....	16
3.1. Pojem a funkce metodiky vyšetřování.....	16
3.2. Zásady a komponenty metodiky vyšetřování	17
3.3. Základ právní úpravy vyšetřování trestných činů v ČR	18
4. Vybrané komponenty metodiky vyšetřování vražd.....	21
4.1. Kriminalistická charakteristika vraždy	21
4.1.1. Definice.....	21
4.1.2. Způsob páčání	21
4.1.3. Způsob utajování.....	23
4.1.4. Pachatel	24
4.1.5. Oběť	24
4.1.6. Motiv.....	25
4.2. Typické vyšetřovací situace.....	27
4.3. Typické počáteční vyšetřovací úkony.....	28
4.3.1. Přehled typických počátečních úkonů	28
4.3.2. Pátrání po pohřešované osobě.....	29
4.3.3. Výslech oznamovatele a osob blízkých pohřešované osobě	30
4.3.4. Ohledání místa	32
4.3.5. Ohledání mrtvoly a soudně lékařské expertiza	34
4.4. Zvláštnosti vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování.....	40
4.4.1. Vyšetřovací verze	40
4.4.2. Plánování a organizace vyšetřování.....	40
4.5. Typické následné vyšetřovací úkony	41
4.5.1. Výslech obviněného.....	42
4.5.2. Výslech svědka	43
4.5.3. Vyšetřovací pokus.....	44
4.5.4. Rekonstrukce	45
5. Případy z kriminalistické praxe	48
5.1. Úvod.....	48
5.2. Vyšetřovací spis číslo: ČTS: PSC – 88/TČ – 2008	48
5.3. Vyšetřovací spis číslo: PSC – 293/TČ – 2008.....	51
5.4. Závěrečné zhodnocení	54
Závěr	55
Seznam použité literatury a pramenů.....	58
Seznam příloh:	61
Příloha č. 1	62
Die Zusammenfassung.....	63

Úvod

V úvodu své diplomové práce na téma metodika vyšetřování vražd jsem se rozhodla pojednat krátce o fenoménu násilí v naší společnosti. Považuji za vhodné uvést takto svou práci vzhledem k tomu, že trestný čin vraždy je deliktem, který je teorií zařazován do skupiny tzv. trestných činů násilných. Násilná kriminalita představuje část fenoménu násilí v naší společnosti jakožto součásti širšího komplexu sociálně patologických jevů.¹

Pojem násilí je možno charakterizovat jako použití fyzické síly nebo pohrůzka takového použití proti jedné či více osobám. Násilí je způsobilé vyvolat újmu u osoby, proti které je namířeno. Je všeobecně chápáno jako negativní element lidské kultury. Prvek, který je nutné potlačovat a jehož vzniku je třeba účinně předcházet.

Násilí je podmíněno množstvím faktorů. Je podmíněno kulturně, sociálně, politicky, ekonomicky, psychologicky a fyziologicky.²

Jedním z elementů majících vliv na vznik agrese a násilí je sociální situace, ve které se společnost nachází. Je velmi důležité, jak je společnost citlivá vůči kriminálním projevům a jakým způsobem jsou činné orgány veřejné moci, jejichž úkolem je tyto kriminální projevy potírat. Neblahý vliv mají pak jevy, jakými jsou např. vysoká míra nezaměstnanosti nebo hospodářská krize. Velmi zásadně je lidské chování ovlivněno typem politického systému. Je prokázáno, že v totalitních systémech dochází ke snižování odpovědnosti jednotlivce a k degradaci základních hodnot všeobecně uznávaných demokratickými společenskými zřízeními, což vede ve vysoké míře k projevům agrese jednotlivců.

Dalším z faktorů podmiňujících vznik násilných projevů jedince je jeho společenská situace. Mám na mysli především míru dosaženého vzdělání, sociální zázemí, výchovu, negativní působení alkoholu či drog a v neposlední řadě kriminální minulost. Pachatelé násilných deliktů jsou převážně osoby nižší inteligence a podprůměrného vzdělání, které se již v dětství projevovaly výchovnými problémy.

¹OSMANČÍK, O. a kol. Násilná kriminalita. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992, s. 43, 44

²OSMANČÍK, O. a kol. Násilná kriminalita. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992, s. 22

Setkáváme se s tím, že vzorce kriminálního chování se přenáší výchovným působením rodičů na potomky.

Vedle uvedených společenských faktorů působí mnohé další. Podstatnou roli sehrávají faktory osobnostní. Obecně je možno shrnout tuto problematiku do následujícího závěru. Pachatelé násilných činů bývají častěji muži než ženy, nejčastěji osoby do třiceti let věku, nižší míry vzdělání a nižšího společenského postavení.

Násilí je podmíněno rovněž faktory situačními. Největší počet aktů násilí je páchan v době volného času. Je možno statisticky určit, v průběhu kterého měsíce, dne a hodiny jsou násilné činy nejčetnější.

Je rovněž vhodné poukázat na to, že u mnohých případů násilného chování existuje tzv. viktimologické zavinění, tzn., že oběť svým chováním přispěla ke spáchání násilného aktu. Na straně obětí se často setkáváme s naivitou, přílišnou důvěřivostí a neopatrností, jež mohou být zneužity pachatelem.

Násilné činy bývají děleny do dvou základních skupin podle toho, zda je násilí prostředkem či cílem pachatelova jednání. První skupinu tvoří činy, kdy je násilí či pohrůžky násilí použito za účelem získání nějakého prospěchu, nejčastěji majetkového. Příkladem trestného činu spadajícího do této skupiny je trestný čin loupeže.

Druhá skupina je tvořena skutky, které jsou páchany pro násilí samo.

Mám za to, že není účelné bojovat proti násilí pouze represivními kroky. Důležitější je dle mého názoru podchycení pravých příčin jeho vzniku ve společnosti, kdy souhrn, který jsem zde uvedla je jen velmi stručným nástinem. Po zjištění příčin vzniku násilí by mělo následovat vyvinutí účinných forem prevence. Prevence by vždy měla být upřednostňována před represí. Měla by být komplexní, avšak diferencovaná, obecná a situační. Měla by se vyznačovat důsledností, která jediná vede k efektivním výsledkům.

Násilné a agresivní projevy v chování jednotlivců jsou vždy vizitkou celé společnosti, neboť ta je jakýmsi podhoubím, ze kterého se každý jedinec rekrutuje. Každá demokratická společnost by měla brát v potaz, že násilí vyvolává strach, který vede ke vzniku dalších negativních společenských jevů. Sociálně patologické jevy je nutno sledovat a dle nich činit závěry o celkovém fungování společnosti. Je nutné si uvědomit potřebu vytváření pravých a celospolečensky uznávaných hodnot a vzorců

přijatelného chování a důležitost výchovy jednotlivců již od raného dětství, ať již v rodinách či institucích jakými jsou např. školy.

Jako téma diplomové práce jsem si zvolila metodiku vyšetřování vražd, právě z toho důvodu, že mám zájem zdokumentovat jednu z forem potlačování násilí ve společnosti, a to činnost orgánů činných v trestním řízení při vyšetřování trestného činu. Ve své práci, po stručném pojednání o právní úpravě trestného činu vraždy a trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou, uvádím shrnutí základních vývojových tendencí vražd na území České republiky. Převážnou část práce pak věnuji vybraným problémům metodiky vyšetřování vražd. Teoretické pasáže jsou doplněny konkrétními příklady z kriminalistické praxe.

1. Trestný čin vraždy a trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou

1.1. Trestný čin

Předtím, než se budu věnovat nadepsaným skutkovým podstatám, uvedu stručnou obecnou charakteristiku trestného činu, tak jak je pojmán českým právním řádem, resp. stávajícím účinným trestním zákonem č. 140/1961 Sb., v platném znění, (dále jen TZ).

Definice trestného činu je uvedena v § 3 odst. 1 a 2 TZ. Trestným činem je pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně (§ 3 odst. 1 TZ). Čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestným činem, i když jinak vykazuje znaky trestného činu (§ 3 odst. 2 TZ).

Každý trestný čin se vyznačuje tzv. materiální a formální stránkou, jak vyplývá z jeho zákonné definice.

Materiálním znakem trestného činu je nebezpečnost tohoto činu pro společnost. Ta musí být u dospělých pachatelů vyšší než nepatrná (s výjimkou trestných činů charakterizovaných v ustanovení § 294 TZ, kde je stupeň společenské nebezpečnosti požadován vyšší než malý) a u mladistvých vyšší než malá. U mladistvých pachatelů obecně existuje celá řada odchylek oproti trestněprávní úpravě dospělých pachatelů.

Formálními znaky skutkové podstaty trestného činu jsou subjekt, objekt, subjektivní stránka a objektivní stránka. Pokud má být skutek považován za trestný čin, musí rovněž splňovat kritérium protiprávnosti. TZ pak stanoví okolnosti, které protiprávnost vylučují. Nejedná se však o taxativní výčet, teorie vyvozuje některá další.

Subjektem trestného činu, tedy pachatelem může být dle právního řádu České republiky pouze trestně odpovědná fyzická osoba. Trestní odpovědnost fyzické osoby je dána, pokud je tato starší patnácti let a v době činu příčetná.

Subjektivní stránka charakterizuje trestný čin z pohledu psychiky pachatele. Její základní znak představuje zavinění, jako znak obligatorní, který může být doplněn

znaky fakultativními, a sice záměrem, pohnutkou či cílem pachatele. Zavinění pak může existovat ve dvou formách, a sice jako úmyslné zavinění a zavinění nedbalostní.

Za objekt trestného činu je možno označit trestním právem chráněné abstraktní hodnoty a zájmy. Od objektu trestného činu je vždy třeba odlišit jeho předmět, kterým je konkrétní cíl pachatelova útoku. Tak např. objektem trestného činu vraždy je lidský život a jeho předmětem konkrétní osoba, vůči které směřoval pachatelův útok.

Konečně objektivní stránku trestného činu charakterizuje pachatelovo jednání, trestním právem předvídaný následek takového jednání a příčinná souvislost mezi nimi.

TZ stanoví, že trestnost je dána i v případě přípravy a pokusu k trestnému činu.

Trestný čin vraždy je jedním ze skupiny trestných činů proti životu a zdraví, které jsou obsaženy v hlavě VII zvláštní části TZ. Obecně je možno konstatovat, že uvedené delikty jsou vzhledem ke svému objektu považovány za nejzávažnější z trestných činů. Pachatel totiž při jejich páčání útočí na lidské zdraví a život, což jsou hodnoty společensky uznávané za nejvyšší. Ochrana lidského života je právně zakotvena na úrovni mezinárodní i národní. Kromě TZ je v právním řádu ČR upravena na ústavní úrovni v Listině základních lidských práv a svobod, kdy čl. 6 uvádí, že každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením. Nikdo nesmí být zbaven života. Zároveň je stanoven i zákaz trestu smrti.

Nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb., v platném znění, který nabude účinnost dne 1. 1. 2010 vychází z poněkud odlišného pojetí trestného činu. Přichází např. s kategorizací trestných činů na zločiny a přečiny. Hranice trestní odpovědnosti je nově stanovena na čtrnáct let a zakotvuje definice právního a skutkového omylu, které byly doposud ze zákona pouze dovozovány. Tento zákon obsahuje mnoho dalších odchylek od stávající právní úpravy. Jedná se o moderní právní předpis, který by měl vyhovovat současným potřebám více, než zákon stávající, který pochází ze šedesátých let minulého století.

1.2. Vražda

Stávající TZ v § 219 odstavci prvním stanoví, že kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až patnáct let.

V druhém odstavci pak uvádí jednotlivé okolnosti spáchání činu, které pokud vedou ke zvýšení jeho společenské nebezpečnosti, znamenají pro pachatele vraždy vyšší trestní sazbu, a to odnětí svobody na dvanáct až patnáct let nebo výjimečný trest.

Taxativní výčet těchto okolností je následující: spáchání činu na dvou nebo více osobách, zvláště surový nebo trýznivý způsob spáchání, opětovné spáchání, spáchání činu na těhotné ženě, na osobě mladší patnácti let, na veřejném činiteli při výkonu nebo pro výkon jeho pravomoci, na jiném pro jeho rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání, nebo v úmyslu získat majetkový prospěch nebo v úmyslu zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin, anebo z jiné zvláště zavrženíhodné pohnutky.

Subjektem trestného činu vraždy může být každá osoba, která je způsobilá být subjektem trestného činu. Subjektivní stránka požaduje po pachateli úmyslné zavinění, přičemž úmysl může být přímý i nepřímý.

Objektem vraždy je lidský život, přičemž nasciturus ochrany dle těchto ustanovení TZ nepožívá. Objektivní stránka je charakterizována jednáním, které vede k usmrcení člověka jako jeho následku a příčinnou souvislostí mezi nimi.

Zásadní skutečností pro trestní právo je vymezit začátek a konec lidského života. Za začátek je všeobecně uznáván začátek porodu, tzn. okamžik, kdy dítě začne opouštět tělo matky. Konec je charakterizován smrtí, za kterou je dle trestního práva považována biologická smrt mozku.

Vraždu považují za vůbec nejtěžší delikt, neboť lidský život je nejvyšší hodnotou. Je tedy nutné postihnout pachatele takového činu adekvátním trestem.

Nový trestní zákoník zařazuje trestné činy proti životu a zdraví na první místo ve zvláštní části, tedy do hlavy I. Toto zařazení koresponduje s hodnotou společenských zájmů a hodnot těmito trestnými činy chráněnými. Vedle trestného činu vraždy se zde

objevují nové skutkové podstaty, a sice trestný čin zabití a trestný čin usmrcení z nedbalosti.

1.3. Vražda novorozeného dítěte matkou

Vražda novorozeného dítěte matkou je jedinou privilegovanou skutkovou podstatou k základní skutkové podstatě trestného činu vraždy, kterou náš TZ zná.

Ustanovení § 220 uvádí: Matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí své novorozené dítě při porodu nebo hned po něm, bude potrestána odnětím svobody na tři léta až osm let.

Tato privilegovaná skutková podstata je z hlediska trestu posuzována mírněji z důvodu tzv. rozrušení způsobeného porodem na straně matky. Jedná se o psychický stav, ve kterém se žena v důsledku porodu nachází. Tento zvláštní duševní stav je schopen velmi výrazně ovlivnit matčino chování. K naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu může dojít jednáním jak ve formě aktivního konání, tak ve formě nekonání, kdy se matka o dítě po porodu náležitě nepostarává, řádně ho neošetří.

Jak vyplývá z výše uvedeného, subjektem tohoto trestného činu může být pouze matka a jeho objektem pouze život novorozeného dítěte. Nikdo jiný nemůže být subjektem tohoto trestného činu, i když by byl na něm účasten. Takováto osoba bude posuzována dle ustanovení týkajících se trestného činu vraždy. Výskyt tohoto trestného činu je velmi nízký.

To, zda se žena při páčání trestného činu nacházela ve stavu rozrušení způsobeného porodem, je hodnoceno posudky znalce-lékaře z oboru porodnictví. Vedle zjištění příčiny smrti novorozence je významné pro posouzení všech znaků skutkové podstaty tohoto trestného činu, věnovat pozornost kupř. způsobu ošetření dítěte při porodu: je-li dítě ošetřeno, nutno usuzovat na cílené jednání matky, nikoli na rozrušení porodem. Tak neošetřené dítě má na kůži mázek, krev, smolku. To jsou současně známky novorozenosti, což znamená, že ke smrti došlo za porodu nebo těsně po něm. Významný je též nález na pupečníku, který již druhý den zasychá. Při vnitřní prohlídce

je zjištěna přítomnost smolky v tlustém střevě a zkraty v srdci, které se uzavírají během několika dnů po porodu.³

³ STREJC, P. Soudní lékařství pro právníky. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 80

2. Vývojové tendence vražd v ČR

2.1. Statistický výkaz vražd spáchaných v letech 1989 – 2008

Po roce 1989 došlo v ČR ke změně politického systému. Tato změna, přinášející společnosti demokracii a svobodu, byla spojena s prudkým nárůstem kriminality jako nutným důsledkem. Sociální poměry se radikálně změnily a společnost potřebovala čas, aby se s nastalou změnou vyrovnala. Bylo třeba opět uvést v život společenské hodnoty, jež byly v době totalitního režimu značně pokřivovány. Svůj podíl jistě sehrála i destabilizace orgánů činných v trestním řízení, které byly nuceny projít komplexní přeměnou. Rovněž bylo třeba přeměnit právní řád, tak aby vyhovoval požadavkům demokratického právního státu. Co se týče násilné kriminality, nebyl tento nárůst tak rapidní jako např. u kriminality majetkové či hospodářské, které reagovaly na přechod společnosti k tržnímu hospodářství. Ze statistik vyplývá, že růst násilné kriminality vyvrcholil na přelomu století a nyní spíše stagnuje. Prognózy budoucího vývoje předpokládají tuto stagnaci i v následujících letech. V příloze uvádím přehled spáchaných vražd za uplynulých dvacet let.

Trestný čin vraždy je deliktem ze skupiny násilných trestných činů, na něž je společnost velmi citlivá. Je proto důležité, aby neklesala míra objasněnosti, která je dlouhodobě vysoká, pohybuje se v rozmezí mezi 80 - 90%. Aby tento trend mohl být udržen i nadále, bude třeba přizpůsobit činnost orgánů činných v trestním řízení novým skutečnostem, které se při páchání vražd objevují.

2.2. Prognózy vývoje

Co se týče budoucího vývoje násilné kriminality, resp. trestného činu vraždy, odkazují na publikaci s názvem Pravděpodobný vývoj některých druhů kriminality

z roku 2001, zveřejněnou pod záštitou Institutu pro kriminologii a sociální prevenci.⁴ Dále uvádím nejdůležitější poznatky obsažené v uvedené publikaci.

Ve stále větším počtu se stávají pachatelé vražd ženy. Jejich podíl je sice stále výrazně menší než u mužů, ale lze předpokládat jeho další narůstání.

Dále je nutné sledovat vývojovou tendenci klesání průměrného věku pachatelů. I z tohoto důvodu obsahuje nový trestní zákoník sníženou hranici trestní odpovědnosti, a to na čtrnáct let. Počet mladistvých pachatelů by však měl stagnovat, či se dokonce snížit. U pachatelů dětí do patnácti let tomu tak však nebude.⁵ Mladiství pachatelé páchají trestný čin vraždy stále častěji s použitím střelných zbraní, neboť jejich dostupnost je poměrně vysoká.

V souvislosti s otevřením hranic došlo na území ČR k výraznému zvýšení počtu cizinců. Je tedy pochopitelné, že tito se stávají stále častěji pachatelé či oběťmi násilné trestné činnosti. Např. v roce 1998 Policie ČR stíhala pro vraždu celkem 307 osob, z toho 68 cizinců v roce 1999 – 273 osob z toho 64 cizinců, v roce 2000 – 262 osob, z toho 51 cizinců.⁶ Je nutné poukázat v této souvislosti na existenci celé řady zločineckých struktur. Jejich odhalení bývá velmi náročné a vyžaduje mezinárodní spolupráci. Mezi těmito strukturami jsou typické vraždy na objednávku a takové, které upevňují mocenské postavení jedné skupiny vůči ostatním atd.

Z odborných analýz vyplývá, že dochází ke zvyšování brutality způsobů páčání vražd. Je to negativní jev, který je způsoben množstvím příčin. Všeobecně lze konstatovat, že míra agresivity je ve společnosti vysoká, a to se samozřejmě projevuje i při páčání trestné činnosti.

Výše uvedená publikace shrnuje danou problematiku následovně:

Násilná trestná činnost jak co do počtu evidovaných trestných činů, tak i co do počtu objasněných násilných trestných činů a počtu jejich pachatelů, bude v

⁴ CEJP, M. a kol. Pravděpodobný vývoj vybraných druhů kriminality. [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. [cit. 2009-02-24]. Dostupný z <http://www.ok.cz/iksp/publikace.html#s2000>. ISBN 80-86008-93-2.

⁵ CEJP, M. a kol. Pravděpodobný vývoj vybraných druhů kriminality. [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. [cit. 2009-02-24]. Dostupný z <http://www.ok.cz/iksp/publikace.html#s2000>. ISBN 80-86008-93-2.

⁶ CEJP, M. a kol. Pravděpodobný vývoj vybraných druhů kriminality. [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. [cit. 2009-02-24]. Dostupný z <http://www.ok.cz/iksp/publikace.html#s2000>. ISBN 80-86008-93-2.

nastávajících letech spíše stagnovat. Ve věkové struktuře pachatelů budou stále převládat pachatelé mladší 30 let, i když jediné u věkové kategorie pachatelů starších 60 let předstihla svým podílem na jejich celkové kriminalitě majetkovou trestnou činnost. Očekáváme další růst násilí a jeho závažnosti u pachatelů mladších 18 let (zejména u loupeží), přičemž věk útočníků se bude přesouvat do stále mladších ročníků populace. Také častěji než dříve budou nezletilí útočníci používat při útoku střelné zbraně. Svéráznou skupinu budou tvořit pachatelé, jejichž trestná činnost je spojená s organizovaným zločinem – např. u vražd na objednávku, vydírání, útoků na veřejného činitele apod. Stále větší část násilné kriminality bude spojena s trestnou činností páchanou na území ČR cizinci, s vyřizováním si vzájemných účtů, dělením zájmových teritorií mezi zahraničními a sílícími českými gangy. Bude pokračovat nárůst skupinového násilí, zvyšování míry agresivity v jeho projevech, podmíněné negativními sociálně patologickými jevy v rodině, ve škole a v širším sociálním prostředí.⁷

Násilná kriminalita prochází přirozeným vývojem a je úkolem celé společnosti umět na něj adekvátně reagovat. S rozvojem moderních technologií vzrůstají možnosti pachatelů při páchání i utajování vražd. Jejich rafinovanost se stále zvyšuje. Moderní technologie je však obrovským přínosem i pro kriminalisty. Je nezbytné, aby se jejich činnost pružně a rychle přizpůsobila novým podmínkám.

⁷ CEJP, M. a kol. Pravděpodobný vývoj vybraných druhů kriminality. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. [cit. 2009-02-24]. Dostupný z <http://www.ok.cz/iksp/publikace.html#s2000>. ISBN 80-86008-93-2.

3. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů

3.1. Pojem a funkce metodiky vyšetřování

Pojmem metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů je označena zvláštní část kriminalistické vědy. Jejím úkolem je zkoumat zákonitosti vzniku stop určitého druhu trestných činů a na jejich základě modifikovat obecné kriminalistické metody tak, aby vyhovovaly podmínkám odhalování, vyšetřování a prevence jednotlivých druhů trestných činů. Z těchto přizpůsobených poznatků a metod vytváří metodika nový celistvý systém, vyznačující se vnitřní strukturou.⁸

Metodika se vztahuje ke třem druhům činností. K odhalování trestných činů, k jejich vyšetřování a konečně ke kriminalistické prevenci.

Metodika vyšetřování plní dvě základní funkce, a to funkci poznávací a formativní.

Poznávací funkce je vyjádřena studiem jednotlivých skupin trestných činů, pro které metodika vytváří výstižný popis jejich kriminalistické charakteristiky, typických stop vznikajících při jejich páchání a typických vyšetřovacích situací.

Formativní funkcí je vytváření typových modelů činnosti vyšetřovatele.⁹

Obecně lze shrnout, že dílčí metodiky vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů slouží k usnadnění, zrychlení a zefektivnění vyšetřování.

Jednotlivé metodiky přednášené v rámci kriminalistiky vycházejí z faktu, v jakém množství se v praktické policejní činnosti vyskytují, a také podle společenské nebezpečnosti, kterou představují. Na teoretické bázi existuje snaha rozpracovat především ty druhy trestné činnosti, které jsou buď pro společnost nejzávažnější, nebo kterých je podle počtu pácháno nejvíce. Musíme konstatovat, že v některých případech je tato práce činěna s určitým zpožděním.

⁸ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 407

⁹ KONRÁD, Z. a kol. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. 3. nezměněné vydání. Praha: Policejní akademie ČR, 1999, s. 8

Je skutečností, že v současnosti nejsou zdaleka zpracovány všechny metodiky trestných činů, které obsahuje trestní zákon, ale ani těch, které se v posledních letech staly nejfrekventovanějšími. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů je zpracovávána desítky let a vždy byla přizpůsobována politické a společenské poptávce. Vývoj kriminality po roce 1990 poněkud zaskočil nejenom praxi, ale i teorii. Teprve v poslední době je snaha zpracováním nových metodik tyto nedostatky dohnat.

V policejní praxi existují určité obecné postupy, vycházející z dlouhodobé každodenní praktické činnosti policie, ale nejsou ještě koncipovány, to znamená spojeny s teoretickými poznatky do navzájem nezávislých metodik.¹⁰

3.2. Zásady a komponenty metodiky vyšetřování

Aby dílčí metodiky vyšetřování vytvářely opravdu efektivní pomůcku při objasňování trestných činů, je třeba dodržovat při jejich tvorbě a aplikaci několik následujících základních zásad, tak jak je uvádí odborná literatura.

- závislost obsahu jednotlivých metodik na kriminalistické charakteristice daného druhu trestných činů, zejména způsobu jejich páchaní
- systémový přístup k tvorbě jednotlivých metodik vyšetřování – V duchu této zásady dochází v praxi k vytváření komplexních operací, jakými jsou taktické operace či první zásah na místě činu.
- dynamičnost tvorby jednotlivých metodik vyšetřování
- zásada pružného přizpůsobování metodiky vyšetřování individuálním podmínkám vyšetřování.¹¹

Všechny dílčí metodiky vyšetřování jsou složeny z několika určitých částí. Právě v těchto částech se od sebe vzájemně odlišují, kdy pro každou jednotlivou metodiku vykazuje ten který komponent její zvláštnosti. Výčet komponentů jednotlivých metodik vyšetřování je následující:

¹⁰ STACH, J. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Policejní akademie ČR, 2005, s. 12

¹¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 411, 412

- typová kriminalistická charakteristika daného druhu trestných činů
- stopy typické pro daný okruh trestných činů
- vyšetřovací situace typické pro vyšetřování daného druhu trestných činů
- zvláštnosti předmětu vyšetřování
- zvláštnosti podnětů k vyšetřování
- zvláštnosti prvotních vyšetřovacích a operativně pátracích úkonů
- zvláštnosti kriminalistických verzí, plánování a organizace vyšetřování
- zvláštnosti následné etapy vyšetřování
- zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování a zvláštnosti kriminalistické prevence.¹²

3.3. Základ právní úpravy vyšetřování trestných činů v ČR

Považuji za vhodné zakončit tuto kapitolu věnovanou obecným problémům metodiky vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů stručným pojednáním o právní úpravě vyšetřování trestných činů, tak jak je stanovena právním řádem České republiky.

Účelem trestního řízení je náležité zjištění trestných činů a spravedlivé potrestání pachatele. Zajištěním tohoto úkolu jsou v České republice pověřeny orgány činné v trestním řízení. Jejich definice jsou obsaženy v ustanovení § 12 zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) č. 141/1961 Sb., v platném znění, (dále jen TR). Orgány činnými v trestním řízení jsou soud, státní zástupce a policejní orgán (§ 12 odst. 1 TR). Ve fázi vyšetřování trestných činů sehrává nejdůležitější úlohu policejní orgán. Policejními orgány se rozumějí útvary Policie České republiky a v řízení o trestných činech policistů útvary Ministerstva vnitra pro inspekční činnost. Stejné postavení mají v řízení o trestných činech příslušníků ozbrojených sil pověřené orgány Vojenské policie, v řízení o trestných činech příslušníků Vězeňské služby České republiky pověřené orgány této služby, v řízení o trestných činech příslušníků Bezpečnostní informační

¹² KONRÁD, Z. a kol. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. 3. nezměněné vydání. Praha: Policejní akademie ČR, 1999, s. 10

služby pověřené orgány Bezpečnostní informační služby a v řízení o trestných činech příslušníků Úřadu pro zahraniční styky a informace pověřené orgány Úřadu pro zahraniční styky a informace. Postavení policejních orgánů mají i pověřené celní orgány v řízení o trestných činech spáchaných porušením celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu nebo průvozu zboží, a to i v případech, kdy se jedná o trestné činy příslušníků ozbrojených sil nebo ozbrojených sborů a služeb, a dále porušením právních předpisů při umístění a pořízení zboží v členských státech Evropských společenství, je-li toto zboží dopravováno přes státní hranice České republiky, a v případech porušení předpisů daňových, jsou-li celní orgány správcem daně podle zvláštních právních předpisů (§ 12 odst. 2 TR).

Konkrétním subjektem, který se v rámci policejního orgánu zabývá vyšetřováním vražd, je Služba kriminální policie a vyšetřování ČR, odbor obecné kriminality. Odbor se dále dělí na jednotlivá oddělení, která jsou zaměřena na určitý druh trestné činnosti.

Pod pojem vyšetřování zde řadíme přípravné řízení v rozsahu prověřování a vyšetřování, tak jak je uvedeno ve stávajícím TR.

Orgány činné v trestním řízení jsou povinny vykonávat svou činnost v mezích zákona. Zásady jejich činnosti jsou upraveny na ústavní úrovni v Listině základních lidských práv a svobod (oddíl první a pátý) a na úrovni zákonné mimo jiné stávajícím TR. Vyšetřování trestných činů je dále upraveno zvláštními zákony, jako je např. zákoně o Policii ČR č. 283/1991 Sb., v platném znění či příslušnými interními předpisy Policie ČR.

Ve výše uvedených právních předpisech jsou nastaveny jakési mantinely, mezi kterými se vyšetřovatelé smějí pohybovat a základní zásady, které nesmí být za žádných okolností porušeny. Jedná se o rámec uplatnění státní moci vůči osobám, kterým jsou vyjádřeny základní zásady demokratického právního státu. Můžeme je rovněž označit za jakési demokratické minimum, zaručující ochranu jednotlivce před svévolí státu a jednotlivých složek státní moci.

Pokud pojednávám o základních zásadách trestního řízení, mám na mysli tyto konkrétní zásady: zásada stíhání jen ze zákonných důvodů, zásada spolupráce orgánů

trestního řízení se zájmovými sdruženími občanů, zásada zajištění práva na obhajobu, zásada oficiality, zásada legality, zásada obžalovací, zásada veřejnosti, zásada vyhledávací, zásada bezprostřednosti a ústnosti, zásada presumpce nevinny, zásada volného hodnocení důkazů a zásada materiální pravdy.

O míře demokratičnosti společnosti však nevypovídá pouze právní zakotvení těchto ochranných prvků. Důležité je, zda dochází ve skutečnosti k jejich naplnění. Zda nejsou pouze jakousi proklamací, která nemá svůj odraz v reálném životě, a v neposlední řadě, jakým způsobem je postihováno jejich porušování.

Orgány činné v trestním řízení by měly být veřejností přijímány jako subjekt, který vykonává veskrze pozitivní úlohu v životě společnosti, neboť jejich úkolem je zbavovat ji kriminality. Jejich činnost by tedy měla být pojmána v duchu hesla, které v současné době užívá Policie ČR na svých služebních vozidlech, a sice hesla POMÁHAT A CHRÁNIT. Bohužel mám za to, že v České republice stále převládá jakási skepse a nedůvěra vůči jejich činnosti. Ta pramení zřejmě převážně ze zkušeností s policejními orgány existujícími před rokem 1989 a také z celé řady známých případů, kdy se policejním orgánům nepodařilo v důsledku jejich pochybení dopadnout pachatele trestného činu. Takové kauzy byly ve vysoké míře medializovány a často působily až skandálním dojmem.

4. Vybrané komponenty metodiky vyšetřování vražd

4.1. Kriminologická charakteristika vraždy

4.1.1. Definice

Kriminologická charakteristika trestného činu je popisem kriminologicky relevantních vlastností trestného činu, tj. takových vlastností, které ovlivňují proces tvorby stop a proces poznání trestného činu.¹³

Vraždu je možno z kriminologického hlediska charakterizovat několika typickými ukazateli, které mají vůči ní vypovídací hodnotu. Podrobně charakterizovat vraždu pomocí těchto znaků pomáhá policejním orgánům při vyšetřování. Z kriminologického hlediska jsou základními prvky, dle nichž je možné vraždu charakterizovat, způsob páčání, způsob utajování, pachatel, oběť a motiv vraždy.

4.1.2. Způsob páčání

Každá vražda je charakterizována jednáním pachatele, které vedlo k usmrcení oběti. Způsob, jakým pachatel čin provede, vypovídá mnoho o jeho osobnostních i fyziologických vlastnostech. Vypovídá rovněž o pachatelově vztahu k oběti, o jeho psychologickém stavu v době spáchání činu a o mnohých dalších okolnostech.

Způsob páčání trestného činu je specifikovaný systém operacionálních elementů trestného činu a činností úzce spjatých s trestným činem.¹⁴

Jednou z okolností, kterou lze ze způsobu páčání vraždy většinou bezpečně rozpoznat je, zda této vraždě předcházelo pachatelovo přípravné jednání. Dle přítomnosti či absence přípravného jednání je možno vraždy rozlišit na vraždy s přípravou a vraždy bez přípravy.

¹³ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK J. Kriminologika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 31

¹⁴ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK J. Kriminologika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 35

Nepřipravované vraždy jsou takové, kdy pachatel usmrtí oběť buď krátce poté, kdy se k tomu rozhodne, nebo je sice rozhodnut již delší dobu, ale nevyvíjí žádnou činnost, která by směřovala k přípravě takového jednání. Typickým příkladem tohoto typu vražd jsou tzv. vraždy v afektu.

K rozpoznání vraždy bez přípravy slouží kriminalistům několik typických známek. Místo i způsob spáchání činu svědčí o nepřipravenosti pachatele. Místo činu je často pro pachatele nevýhodné, zbraní bývají náhodné předměty, které se na místě činu nacházely, oběť vykazuje známky četných poranění. Pachatelé těchto vražd typicky nemívají připravené alibi.

Oproti tomu vraždy předem připravené vykazují opačné znaky. Místo i způsob spáchání činu svědčí o tom, že pachatel měl vše předem rozmyšleno. Místo a čas spáchání činu bývají tedy pečlivě vybrané a útok bývá veden tak, aby spolehlivě usmrtil oběť. Pachatel má předem připravenou obhajobu a alibi.

Znakem způsobu páchaní vraždy je rovněž to, zda pachatel použil při usmrcování oběti zbraň či nikoli. Podle tohoto znaku můžeme vraždy dělit na vraždy spáchané se zbraní a vraždy spáchané beze zbraně.

V kriminalistickém pojetí je zbraní jakýkoliv předmět (nástroj, zařízení, prostředky), který při mechanické interakci (destruktivním působení) je způsobilý učinit útok proti lidskému organismu důraznější než bez použití tohoto předmětu.¹⁵ Variabilita zbraní je značně vysoká. Nejčastěji používané jsou zbraně bodnořezné. Použití zbraně při spáchání vraždy je patrné ze zanechaných stop. Podle nich je poté možno zbraň individuálně identifikovat či alespoň určit její skupinovou příslušnost. Zbraň, kterou pachatel použije pro spáchání činu má vypovídací hodnotu i o jeho osobě. Vypovídací hodnotu o pachatelově osobnosti má i způsob, jakým zbraň použil. Např. způsob vedení útoku, jeho zacílení atd. mohou značit, že pachatel má výrazné znalosti z oblasti anatomie.

Co se týče vražd spáchaných beze zbraně, bývají tyto prováděny zardoušením, utopením či umlácením oběti rukama případně nohama.

¹⁵ KONRÁD, Z. a kol. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. 3. nezměněné vydání. Praha: Policejní akademie ČR, 1999, s. 61

Dalším možným dělením vražd v rámci způsobu jejich spáchání je dělení dle mechanismu usmrcení. Vraždy takto dělíme na vraždy, jejichž příčinou jsou faktory fyzikální (např. mechanické, tepelné, elektrický proud), chemické (např. jed) a faktory jiné.

4.1.3. Způsob utajování

Pachatelé vražd se ve většině případů snaží o co možná nejspolehlivější utajení činu.

Mezi typické způsoby utajování patří manipulace s mrtvolou. Pachatel mrtvolu přemístí, ukrývá, zničí či tělo oběti defenzivně rozčleňuje za účelem jeho snazšího transportu či zničení.

Typicky se pachatelé rovněž snaží znemožnit identifikaci mrtvolu, kdy ničí takové identifikační znaky, jakým je např. obličej oběti nebo její osobní doklady.

Ve snaze vzbudit milnou představu o způsobu spáchání vraždy, o průběhu pachatelova jednání či o chování oběti, inscenují pachatelé jiné skutečnosti. Snaží se, aby oběť vykazovala znaky nenásilného náhlého úmrtí, aby celá věc působila jako nešťastná náhoda nebo jako nutná obrana pachatele vystavenému útoku oběti, kterému byl nucen se bránit, a v důsledku takové obrany došlo k usmrcení oběti. Výjimkou nejsou ani inscenace sebevraždy. Při tomto pachatelově jednání však může dojít z jeho strany k mnoha chybám pramenících z jeho neznalosti přesného mechanismu usmrcení.¹⁶

Ve snaze uniknout trestní odpovědnosti pachatelé ničí veškeré stopy, které by mohly sloužit k jejich dopadení. Jedná se většinou o mechanické odstraňování daktyloskopických stop a zbavení se vražedné zbraně.

¹⁶ MUSIL, J. a kol. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: 1993, s. 23

4.1.4. Pachatel

Z kriminalistického hlediska jsou podstatné takové vlastnosti pachatele, které jsou významné pro vypracování metod potírání kriminality.

Jak jsem již uvedla v úvodní části této práce, ze statistických údajů je možno popsat typického pachatele vražd. Jedná se o muže mezi 18. – 30. rokem věku, nižšího vzdělání. Svou roli často sehrává nadměrné požívání alkoholických nápojů či poruchy pachatelovi osobnosti. Nesmíme ovšem zapomínat na tzv. vraždy na objednávku, kdy pachatelé těchto vražd vykazují poněkud odlišné znaky.

V odborné literatuře se rovněž můžeme setkat s dělením pachatelů na ty, kteří se dopustili vraždy bez přípravy, vraždy připravené a vrahy, kteří spáchali čin jako členové organizované skupiny. V případě vrahů – členů organizované skupiny si musíme uvědomit, že máme co dočinění s profesionály, kteří jsou předem, mnohdy dlouhodobě, na konfrontaci s policií připravováni. Alibi toho, který samotnou vraždu vykoná, je zabezpečeno ještě před činem, organizace má k dispozici dostatek technických i finančních prostředků, aby usvědčení z činu minimalizovala.¹⁷

V situacích, kdy není znám pachatel, ale orgány činné v trestním řízení mají k dispozici stopy, dle nichž lze usuzovat o jeho vlastnostech, bývá používána metoda psychologického profilování pachatele. Tato metoda zohledňuje celou řadu pachatelových vlastností, dle nichž je možná jeho rámcová identifikace.

4.1.5. Oběť

Je nutné si uvědomit, že trestnému činu nebyl účasten pouze pachatel, ale i jeho oběť. Proto je důležité rozpoznat míru jejího vlivu na vznik predeliktní situace. Často dochází k tomu, že oběť svým chováním nemalou měrou přispěje k činu pachatele a podílí se na vzniku stop. Viktimologickými výzkumy bylo jednoznačně prokázáno, že ve většině případů vražd nalezneme blízký vztah mezi obětí a pachatelem. Vysoké procento z celkového počtu tvoří vraždy mezi rodinnými příslušníky či osobami sobě navzájem velmi blízkými.

¹⁷ STACH, J. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Policejní akademie ČR, 2005, s. 22

Pokud se oběti podaří pachatelův útok přežít, bývá většinou ochotna pomáhat orgánům činným v trestním řízení při jeho dopadení. Takováto pomoc je velmi významná, proto je důležité, aby orgány činné v trestním řízení zvolily k oběti vhodný přístup. V případě nevhodného zacházení s obětí hrozí vznik sekundární viktimizace, což je jistě stav nežádoucí.

Je ovšem nutné připustit i možnost, že oběť při vyšetřování udává orgánům činným v trestním řízení nepravdivé údaje. A to jednak nezaviněně v důsledku zkreslení skutečností doprovázejících útok, vzhledem k nadměrnému psychickému vypětí, které může negativním způsobem ovlivnit její paměťové schopnosti. Výjimkou však nejsou ani případy, kdy oběť záměrně uvádí lživá tvrzení v úmyslu poškodit jinou osobu. Orgány činné v trestním řízení jsou tedy postaveny před nelehký úkol správnými postupy zjistit skutečný stav věci.

4.1.6. Motiv

Jednání pachatele vedoucí k usmrcení oběti je podmíněno skutečností, kterou označujeme jako motiv. Motiv vraždy představuje důvod, pro který byla spáchána. Motivy jsou velmi různorodé, nelze v žádném případě podat jejich taxativní výčet.

Typickým motivem bývají neshody mezi pachatelem a obětí a ziskové motivy, kdy pachatel sleduje činem prospěch, většinou majetkový. Pro vraždy motivované ziskem je charakteristická absence osobního vztahu mezi pachatelem a obětí. Jedná se o loupežné vraždy, kdy si pachatel tzv. vytipuje oběť a na svůj čin se pečlivě připraví. U tohoto typu vraždy se většinou nesetkáváme s vlivem alkoholických látek. Vraždy v konfliktu mezi obětí a pachatelem jsou typické pro rodinné příslušníky či velmi blízké známé. Jedná se většinou o vyústění dlouhodobých neshod, které nebyly dosud nijak řešeny. V pachateli dochází k narůstání agrese vůči oběti, která konečně vyústí až v její usmrcení. Pachatelé tohoto typu vraždy většinou neukrývají tělo, spolupracují s orgány činnými v trestním řízení, dokonce vraždu často oznámí.

Motivem trestného činu vraždy mohou být i sexuální nutkání pachatele či jeho snaha vyhnout se trestní odpovědnosti. Právě sexuální vraždy i přes jejich nízkou četnost vyvolávají vždy obrovský zájem veřejnosti, jenž je dán vysokou citlivostí daného problému. Sexuální vraždy se rovněž často vyznačují velkou brutalitou způsobu

páchání. Oběťmi jsou ve většině případů ženy nebo děti. Právě dětské oběti vyvolávají odezvu u široké veřejnosti, která pak volá po nejpřísnějších trestech pro pachatele takovýchto činů.

Výjimkou nejsou ani vraždy politické, vraždy vyvolané rasovou nesnášenlivostí či likvidační vraždy uvnitř zločineckých struktur. Specifickou skupinu vražd tvoří vraždy sériové, tedy takové, kdy pachatel usmrtí alespoň tři oběti po sobě v období delším třiceti dní.

Podle motivu je možno vraždy dále dělit na ty, u kterých je násilí pouhým prostředkem k dosažení cíle a na ty, které jsou páčány pro násilí samo.

V roce 2005 vyvolal mimořádný zájem médií i veřejnosti případ tzv. lesního vraha. Hlavním důvodem, pro který se tento případ ocitl ve středu zájmu, byla zdánlivá absence motivu činu. *Motivem trestného jednání Viktora K. byla určitá forma sebeztrouky. Právě sebeztrouky jednání doprovázené potřebou zviditelnit se a stát se známým bylo podle psychologa motivem jeho vraždění. Svědčí o tom prý i jeho úmysl nechávat na místech činu stopy, které budou jasně směřovat k jeho pozdějšímu vypátrání. Chtěl být dopaden a skoncovat tak se současným katastrofálním životem, v němž mu až dosud téměř nic nevycházelo.*

Před soudem se přiznal k tomu, že v lesích na Brněnsku a Kladensku zabil tři lidi. Na otázku, proč střílel na těchto dvou místech, řekl: „prostě mě to jen napadlo.“ Tvrdil také, že slyšel promlouvat Olgou H., stylizoval se do jejího osudu. Paralela s Olgou H. je zřetelná, oba si vybírali své oběti zcela náhodně, oba počítali dopředu, že budou dopadeni, a nijak neodstraňovali stopy ze své trestné činnosti, nijak se tomu nesnažili zabránit. Oba svého činu nijak nelitovali a dostali nejvyšší možný trest. Oba zabíjeli proto, že nedokázali žít ve společnosti.¹⁸

¹⁸ ČURDA, J., STRAUS J. Kauza Kalivoda – lesní vrah. Kriminalistický sborník. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2007, ročník LI, č. 4, s. 26

4.2. Typické vyšetřovací situace

Vyšetřovací situací se rozumí stav, v němž se nalézá vyšetřování v určitém momentu, kdy se rozhoduje o dalším postupu vyšetřování. Zahrnuje jednak rozsah a obsah doposud shromážděné důkazní a jiné kriminalisticky relevantní informace, jednak souhrn podmínek, za nichž vyšetřování probíhá.¹⁹

Typické vyšetřovací situace jsou modelem vytvořeným naukou na základě zobecnění situací, které se v daných případech často vyskytují.

Typické vyšetřovací situace vražd bývají v literatuře děleny v závislosti na mrtvole a na osobě pachatele.

Často nastává situace, kdy existuje podezření, že došlo k vraždě, mrtvola však nebyla nalezena. Vyšetřování bývá zahájeno z popudu oznámení, že se určitá osoba pohřešuje a z důvodu existence okolností nasvědčujících její úmyslné usmrcení.

Typické jsou rovněž případy, kdy je nalezena mrtvola, případně části jejího těla, z okolností vyplývá, že se tato s největší pravděpodobností stala obětí násilného trestného činu, kriminalisté však neznají její totožnost. Zde je nutné zaměřit počáteční vyšetřovací úkony k identifikaci mrtvoly. Existuje celá řada kriminalistických a soudně lékařských identifikačních metod a expertiz, které je možno použít. Účelné je rovněž zapojit do vyšetřování veřejnost, např. prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků. Společnost projevuje vysokou míru citlivosti vůči násilným trestným činům, setkáváme se tedy často s její aktivní pomocí. Nebýt pomoci veřejnosti, zůstala by celá řada trestných činů vraždy neobjasněných.

Pro vyšetřovatele je nejvýhodnější, dojde-li k nálezů mrtvoly vykazující známky násilného usmrcení a její totožnost je známá. V tomto případě odpadá celá řada vyšetřovacích úkonů a kriminalisté se mohou soustředit na dopadení pachatele. I v tomto případě se ukazuje jako přínosné široké zapojení veřejnosti.

¹⁹ KONRÁD, Z. a kol. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. 3. nezměněné vydání. Praha: Policejní akademie ČR, 1999, s. 12

Rozdílné vyšetřovací situace vznikají rovněž v závislosti na osobě pachatele. Podle uvedeného kritéria rozlišujeme vyšetřovací situace, na ty, kdy pachatel není znám a kdy naopak jeho totožnost známa je.

V případech vyšetřování vraždy, kdy není znám pachatel, je vhodné vést pátrání od osoby oběti k pachateli. Jak jsem již uvedla, ve většině případů vražd totiž mezi nimi existuje blízký vztah.

Pokud vyšetřovatelé znají totožnost pachatele, je nutno vést vyšetřování v závislosti na tom, zda se k činu přiznává, čin popírá nebo odmítá vypovídat. Je třeba mít vždy na paměti, že doznání obviněného nemusí být pravdivé. Existují případy, kdy osoby záměrně berou vinu na sebe nebo se nachází v takovém duševním stavu, že nejsou schopny racionálního vnímání skutečnosti a domnívají se, že jsou pachateli, i když tomu tak není.

4.3. Typické počáteční vyšetřovací úkony

4.3.1. Přehled typických počátečních úkonů

Typické počáteční úkony při vyšetřování vraždy se liší především v závislosti na vyšetřovací situaci.

Pokud nedošlo k nálezů mrtvoly, je nutné především pátrat po pohřešované osobě, provést prohlídku jejího bytu, různých nebytových prostor a pracoviště, zadržet její korespondenci a provést důkladné šetření k zjištění a prověření informací o jejím způsobu života, majetkových poměrech a stycích. Dále je nutné vyslechnout jí blízké osoby a oznamovatele a prověřit pravdivost jejich výpovědí.

Pokud je mrtvola nalezena, je nutné mimo jiné ohledat místo nálezů a tělo mrtvoly. Mrtvolu je třeba ztotožnit a podrobit soudně lékařské expertize. Pokud k tomu existují vhodné podmínky, pronásledují kriminalisté pachatele z místa činu po tzv. horké stopě. I v tomto případě je nezbytné vyslechnout oznamovatele a příbuzné a blízké oběti, kteří o ní mohou orgánům činným v trestním řízení poskytnout důležité informace týkající se jejich rodinných a majetkových poměrů, zájmů, osob, se kterými se stýkala atd.

Ve své práci se dále budu věnovat pouze několika vybraným počátečním vyšetřovacím úkonům, a to pátrání po pohřešované osobě, výslechu oznamovatele a osob blízkých pohřešované osobě, ohledání místa, ohledání mrtvoly a soudně lékařské expertize.

4.3.2. Pátrání po pohřešované osobě

Postup při pátrání není komplexně upraven obecně závaznými právními předpisy, řídí se interními předpisy ministerstva vnitra. Práva a povinnosti policistů při provádění pátracích úkonů jsou zakotvena v zákoně o Policii ČR č. 283/1991 Sb., v platném znění.

Pátrání zahajují útvary policie a inspekce na základě žádosti fyzické nebo právnické osoby nebo z vlastního rozhodnutí. Pátrání vyhláší oddělení odborů obecné kriminality a úřad služby kriminální policie a vyšetřování. K přerušení pátrání dojde např., když je věrohodně prokázáno, že pohřešovaná osoba zemřela a její tělo nebylo nalezeno, došlo k jejímu soudnímu uznání za mrtvou či se pohřešovaná osoba nachází v cizině a nelze dosáhnout jejího vydání do České republiky. Pátrání se přeruší rovněž po vyčerpání všech možností, které jsou při pátrání k dispozici. Pátrání po pohřešované osobě končí, pokud je tato nalezena, je nalezena její mrtvola nebo uplynutím dvaceti let od vyhlášení pátrání.

Poněkud odlišným způsobem je upraveno pátrání po pohřešované osobě v cizině, při kterém sehrává nezastupitelnou úlohu Interpol Praha.

Pátrání po pohřešované osobě bývá prvotně směřováno do míst, kde se tato osoba obvykle zdržovala nebo do míst, kde je třeba její přítomnost očekávat. Proto se většinou pátrání odvíjí od místa jejího bydliště. Kriminalisté využívají pátracích prostředků, jakými jsou speciální technika či služební psi.

Pátrání výkonné je doplněno administrativním pátráním, které spočívá ve vytváření a využívání informačních systémů. Zde půjde především o informační systém pátrání po osobách (PATROS) a evidenci neznámých mrtvol a kosterních nálezů (sbírka IDENTOS). Možnost využití informační techniky je pro kriminalistiku mimořádným

přínosem. V počítačových databázích jsou uchovávána obrovská množství informací jak o pachatelích tak obětech trestných činů.

V průběhu pátrání je třeba mít na zřeteli potřebu koordinace a součinnosti jednotlivých pátrajících osob, vést pátrání rychle a opět je vhodné spolupracovat s veřejností. V médiích existuje celá řada specializovaných pořadů, které se zaměřují právě na vyzývání diváků k pomoci při vyšetřování trestných činů.

4.3.3. Výslech oznamovatele a osob blízkých pohřešované osobě

Výslechem v kriminalistice rozumíme kriminalistickou metodu, kterou se na základě zákona získávají formou výpovědi kriminalisticky a právně významné informace z paměťových stop obsažených ve vědomí vyslychaných osob, za přísného dodržení zákonem daných práv a povinností vyslychaného i vyslychajícího.²⁰

Výslech je jednou z nejdůležitějších metod získávání informací důležitých pro vyšetřování. Jeho právní úpravu nalezneme především v § 90 a následujících TŘ. Povinnost svědčit o tom, co je mu známo o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení, vyplývá pro každého přímo ze zákona. Z této všeobecné povinnosti však existují výjimky.

Každý výslech je veden tzv. taktikou výslechu, která je systémem postupů pro získání pravdivé a úplné výpovědi. Je třeba, aby vyslychaný pocíťoval důvěru k vyslychajícímu a ten, aby vhodnými způsoby zbavoval jeho výpověď nepravdivých údajů a nejasností. Zároveň však nesmí docházet k takové manipulaci s vyslychaným, která by vedla ke zkreslení jeho paměťových stop. Samozřejmě jsou zakázány jakékoli formy donucování, nátlaku či mučení.

Taktické postupy se používají v rámci jednotlivých stádií výslechu. V úvodním stádiu dochází ke splnění celé řady procesních formalit a náležitostí a k formování psychologického kontaktu mezi vyslychajícím a vyslychaným. Důvěra vyslychaného

²⁰ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 327

k vyslychajicimu je podstatnou podminkou pro ziskani pravdivé výpovědi, která bude použitelná při dalším vyšetřování.

Následuje stádium souvislého líčení, kdy vyslychaný spontánně vypovídá o všech jemu známých okolnostech, neboť byl vyzván, aby uvedl vše, co je mu k dané věci známo. Vyslychající podrobuje tuto jeho výpověď důkladné analýze, aby byl schopen rozlišit pravdivé od nepravdivých tvrzení. Je třeba, aby nechal vyslychaného vypovídat a zbytečně jej nepřerušoval.

Po souvislém líčení vyslychaného přechází výslech do stadia otázek a odpovědí. Vyslychající klade otázky a vyslychaný na ně odpovídá. Zde je třeba volit správné otázky a vhodný způsob jejich pokládání, aby byla výpověď pravdivá, nezkreslená a přesná. Jsou zakázány otázky úskočné a navádějící.

Výpověď se vždy dokumentuje. Pravidla pro dokumentaci jsou stanovena zákonem. O výslechu se sepíše protokol, stejně jako o všech úkonech prováděných v trestním řízení, nestanoví-li zákon jinak. Obecné náležitosti protokolu jsou uvedeny v ustanovení § 55 odst. 1 TR.

Zákonem je dále upraven postup, který je nutno použít v případě, že svědku hrozí vážná újma právě v souvislosti s podáním svědectví. Nasvědčují-li zjištěné okolnosti tomu, že svědku nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědectví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv, a nelze-li ochranu svědka spolehlivě zajistit jiným způsobem, orgán činný v trestním řízení učiní opatření k utajení totožnosti i podoby svědka; jméno a příjmení a jeho další osobní údaje se do protokolu nezapisují, ale vedou se odděleně od trestního spisu a mohou se s nimi seznamovat jen orgány činné v trestním řízení v dané věci. Svědek se poučí o právu požádat o utajení své podoby a podepsat protokol smyšleným jménem a příjmením, pod kterým je pak veden. Je-li třeba zajistit ochranu těchto osob, orgán činný v trestním řízení učiní bezodkladně všechna potřebná opatření. Zvláštní způsob ochrany svědků a osob jim blízkých stanoví zvláštní zákon. Pominou-li důvody pro utajení podoby svědka a oddělené vedení osobních údajů svědka, orgán, který v té době vede trestní řízení, zruší stupeň utajení těchto informací, připojí uvedené údaje k trestnímu spisu a podoba svědka ani údaje o jeho totožnosti se nadále neutajují (§ 55 odst. 2 TR).

Cílem výslechu osob blízkých pohřešované osobě a oznamovatele je zjistit především informace o pohřešované osobě. Její podrobný popis, informace o místě a čase, kdy byla viděna naposledy a jejím zdravotním stavu. Pro kriminalisty jsou důležité všechny okolnosti týkající se způsobu života pohřešované osoby, které by mohly napomoci k jejímu nalezení. Důležité je rovněž zaměřit výslech na získání informací svědčících o tom, že se pohřešovaná osoba mohla stát obětí trestného činu.

Vždy je nutné si uvědomit, že paměťové stopy se postupně z lidské mysli vytrácí a skutečnost se zkrsluje procesem zapomínání. Proto je nutné provádět výslechy osob bez velkých prodlení.

4.3.4. Ohledání místa

Při ohledání místa nálezu mrtvoly dochází k pozorování a zkoumání tohoto místa vlastními smysly orgánů činných v trestním řízení, nejčastěji policejních orgánů. Při ohledání místa nálezu mrtvoly je nezbytná účast znalce z oboru soudního lékařství nebo praktického lékaře. V TRŘ je ohledání upraveno mimo jiné v § 113.

Jedná se o úkon, který se vyznačuje neodkladností a neopakovatelností.

Vždy je třeba mít na paměti, že místo, kde byla nalezena mrtvola, nemusí být nutně místem, kde došlo k usmrcení oběti, tedy místem činu. V případě vražd je typické, že pachatel mrtvolu přemístí na místo, o kterém předpokládá, že zde nedojde k jejímu nalezení nebo alespoň ne v brzké době. O tom, že místo nálezu není místem činu, vypovídá celá řada skutečností. Většinou zde chybí krevní stopy oběti, neboť k vykrvácení došlo jinde. Typicky je také možno nalézt stopy vzniklé v důsledku přemístování těla.

Po nálezu mrtvoly je třeba zabezpečit místo před poškozením a nežádoucími změnami až do příjezdu výjezdové skupiny. Na místě nesmí dojít k poničení existujících stop ani k vytváření stop nových, které nesouvisí s daným činem. Je nutné vykázat z místa nepovolané osoby a zjistit totožnost svědků a účastníků události.

Je třeba přesně vymežit prostor, který bude podléhat ohledání. Po příjezdu výjezdové skupiny se rozhodne o způsobu ohledání a určí se další podrobnosti tohoto

úkonu. Nejprve je vždy popsána mrtvola, její oblečení, poloha atd., až následně se popisují ostatní skutečnosti nacházející se na ohledávaném místě. Je důležité rovněž podotknout, že osoba nalezená na místě činu, může stále žít, přestože na první pohled nejsou známky života patrné. Z toho důvodu je nezbytné, aby bylo přednostně zkoumáno, zda osoba žije a pokud ano, zajistit její odborné ošetření.

Prvotní stádium ohledání je pouze orientační. Hlavním úkolem je dokumentace výchozího stavu místa činu. V tomto stádiu rovněž dochází k vyhledání a číselnému označení stop. Pro zajištění důkazního materiálu i pro vytváření vyšetřovacích verzí je důležité, aby s ničím na místě činu nebylo manipulováno.

K zajišťování a zkoumání kriminalistických stop a jiných důkazů dochází až následně. Stopy jsou zajištěny, aby mohly být podrobeny důkladné analýze v laboratořích. Za kriminalistickou stopu lze považovat pouze takovou změnu ve vnějším světě či ve vědomí lidí, která je v příčinné nebo jiné souvislosti s kriminalisticky relevantní událostí, existence změny musí trvat alespoň od jejího vzniku do zjištění a musí být zkoumatelná současnými existujícími kriminalistickými prostředky a metodami.²¹

V závěru dochází mimo jiné k dokumentaci průběhu a výsledků ohledání a k balení zajištěných stop. Zajištěné stopy dále podléhají expertizám prováděným příslušnými odbory kriminalistické techniky a expertizy Krajských ředitelství Policie ČR a Kriminalistickým ústavem Praha Policie ČR. Protokol o ohledání musí poskytovat úplný a věrný obraz předmětu ohledání; mají se proto k němu přiložit fotografie, náčrty a jiné pomůcky (§ 113 odst. 2 TŘ). Mrtvola je převezena na pitevnu.

Ohledáním místa získají kriminalisté množství informací, z nichž dále vychází v průběhu celého vyšetřování. Je proto nezbytné, aby právě tento prvotní úkon nebyl podceněn.

Pro názornost uvádím výpis z ohledání místa činu a nálezu mrtvoly třináctileté Barbory N., které proběhlo 2. 1. 2004 ve dvou časových fázích. Uvedený případ byl veřejností sledován a vzbudil veliké ohlasy, neboť pachatelem byl chlapec stejného věku jako oběť, tedy pouze třináctiletý. I v důsledku tohoto skutku se rozpoutala

²¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 76, 77

celospolečenská debata o snížení hranice trestní odpovědnosti. „Místem činu je silnice mezi obcemi Kmetiněves a Hospozín, na dohled bývalé nádražní budovy již zrušeného nádraží... Spodní část těla dívky se nachází v potoce Vraný, kde tato část je bez oděvních svršků, džínové kalhoty stažené pod kolena. Tělo je od spodní části hrudníku svlečené. V oblasti levého obočí jsou zhmožděniny, dále patrné bodné rány v okolí levého prsu a na levém boku... Poloha těla není původní, v okamžiku nálezu občany leželo v potoce celé tělo... Jako stopy zjištěny na silnici mimo jiné rukojeť nože se zlomenou čepelí, části rozbitého mobilního telefonu, reflexní pásek z bot, kapky krve, krevní kaluž...ve vzdálenosti asi třech metrů od topolu je v rákosí vyšlapaná pěšinka, vpravo od tohoto místa byla mrtvá dívka nalezena.“²²

4.3.5. Ohledání mrtvol a soudně lékařské expertiza

Vznikne-li podezření, že smrt člověka byla způsobena trestným činem, musí být mrtvola prohlédnuta a pitvána. Pohřbít mrtvolu lze v takových případech jen se souhlasem státního zástupce. O tom rozhodne státní zástupce s největším urychlením (§ 115 odst. 1 TŘ).

Nalezená mrtvola je ohledána nejprve orientačně na místě nálezu a poté detailně, na pitevně, a to vždy v součinnosti se znalcem z oboru soudního lékařství či alespoň praktickým lékařem.²³ K prohlídce a pitvě mrtvol se přibírají vždy znalci dva. Jako znalec nesmí být přizván lékař, jenž ošetřoval zemřelého pro nemoc, která smrti bezprostředně předcházela (§ 105 odst. 4 TŘ). Účelem prohlídky mrtvoly je především zjistit dobu úmrtí a jeho příčiny. Soudně lékařská znalecká činnost by se neobešla bez využití laboratorního zkoumání.

Doba smrti je určována dle změn pozorovatelných po určitém čase na mrtvole. Tyto změny nazýváme změnami posmrtnými. Existuje jich celá řada. Zmíním alespoň ty nejvýraznější.

²² ŠULC, V. Příliš mladí na vraždu... 3 Chtěl jsem si jen bodnout. Kriminalistický sborník. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2007, ročník LI, č. 3, s. 52

²³ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 432

Jednou z posmrtných změn je změna tělesné teploty mrtvoly, a sice její chladnutí. Při úmrtí člověka dochází k postupnému chladnutí jeho těla počínajícího od rukou a nohou. Při pokojové teplotě dojde k teplotnímu vyrovnání cca za 24 hodin. Existují však situace, kdy je chladnutí rychlejší. S tím se setkáváme při vykrvácení mrtvoly, nebo když se tato nachází v proudící vodě. Při udušení je pokles teploty naopak pomalejší. Teplota se obvykle měří v konečníku mrtvoly, neboť zde dochází k chladnutí rovnoměrně.

Po smrti rovněž dochází ke klesání krve na nejnižše uložených částech těla tam, kde podkožní cévy nejsou stlačeny naléháním těla na podložku, což vede ke vzniku posmrtných skvrn. Jejich umístění je závislé na poloze těla. Začínají se tvořit za 20 – 30 minut, kdy je lze dobře pozorovat na krku, za 2 – 3 hodiny se dále šíří a plně vyvinuty, splývající jsou za 6 hodin po smrti.²⁴

Podle tzv. Nystenova pravidla začíná tělo za zhruba 1 – 3 hodiny po smrti ovládat posmrtná ztuhlost. Nejprve dojde ke ztuhnutí žvýkacích svalů, následují svaly obličejové, svalstvo šíje, horních a dolních končetin. Tělo ztuhne v důsledku ukončení nervové činnosti.

Dobu úmrtí lze přibližně určit rovněž podle svalové dráždivosti. Svaly po určité dobu reagují na mechanické či elektrické podráždění a vykazují odezvu.

Po určité době nastupuje autolýza, hniloba a tlení mrtvoly. Autolýza znamená samovolný rozpad tkání účinkem vlastních buněčných enzymů, zatímco hniloba a tlení jsou vyvolány bakteriemi, kvasinkami, nižšími houbami a dalšími mikroorganismy.²⁵ Při hnilobě dochází ke štěpení bílkovin střevními bakteriemi. Štěpením se uvolňuje sirovodík, který dále reaguje s hemoglobinem za vzniku sulfhemoglobinu. Přítomnost sulfhemoglobinu je prokázána zeleným zbarvením. Po určité době (cca 7 dní) se objevují mokvající puchýře. Za dva týdny počne z nosu a úst mrtvoly vytékat načernalá hnilobná tekutina. Postupně dochází k odlučování pokožky, nehtů a vlasů. Proces hniloby pokračuje zhruba po 6 měsících ztrátou tkání převážně v obličejové části. Po 20 letech od úmrtí zůstanou z mrtvoly zachovány pouze kosti. Podle tzv. Casperova pravidla probíhá hnilobný proces různou rychlostí v závislosti na vnějším prostředí. Nejrychleji mrtvola hnije na vzduchu, pomaleji ve vodě a nejpomaleji v zemi. Atypickými formami mrtvolného rozkladu jsou mumifikace či zmýdelnatění.

²⁴ STREJC, P. Soudní lékařství pro právníky. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 17

²⁵ STREJC, P. Soudní lékařství pro právníky. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 19

Na první pohled bývají rovněž viditelné změny mrtvoly vyvolané působením vnějších činitelů, jakými jsou např. hmyz či někteří živočichové. Nález takto poznamenané mrtvoly bývá vždy velmi nepříjemný, a to zejména při její identifikaci blízkými osobami.

Pokud byla osoba násilně usmrcena, musí se známky tohoto násilí projevit na mrtvole. Na jejím těle můžeme nalézt poranění různého druhu. Soudní lékař je schopen rozpoznat, jakým způsobem bylo poranění způsobeno podle vlastností jednotlivých objevených ran. Dokonce je možno častokrát identifikovat vražednou zbraň, ať již druhově či individuálně.

Dále je nutné určit, která poranění vznikla za života a která až po smrti oběti. Z prvně uvedených zranění vybírá soudní lékař taková, která by mohla souviset s úmrtím, tj. s příčinou smrti. Poranění způsobené tupým předmětem je prokázáno kožními oděrky, krevními podlitinami, zlomeninami a tržnými ranami. Sečné rány se klínovitě zužují do hloubi a zejí. Řezné rány mají hladké okraje v závislosti na ostří předmětu, kterým byly způsobeny. Bodné rány se vyznačují vbodem případně výbodem, které svým tvarem vypovídají o zbrani a intenzitě útoku. Střelné rány jsou charakteristické očazením způsobeným povýstřelovými zplodinami.

Přítomnost střelných ran byla identifikována při soudní pitvě zavražděného Pavla V. v roce 2005. *Na hlavě v pravé spánkové krajině našli soudní lékaři dva defekty. V levé spánkové krajině zjistili rozsáhlejší defekt s výhřezem mozkové tkáně. Za bezprostřední příčinu smrti určili střelné poranění hlavy. Jednalo se o dvojitý průstřel se zasažením mozku. Poranění bylo absolutně smrtelné a smrt nastala v přímé a příčinné souvislosti s uvedeným střelným poraněním. K mechanismu vzniku poranění znalci uvedli, že odpovídá charakteru střelného poranění – dvojitému průstřelu hlavy krátkou palnou zbraní, jejíž kalibr nepřekročil 6, 5 mm. Obě střelné rány probíhaly stejným směrem, otvory vstřelu spolu komunikovaly, otvor výstřelu byl jednotný s větším vylomením kosti.*²⁶

Častým nálezem bývají známky zevního dušení. Jedná se např. o rýhu na krku od škrtidla, podlitiny a kožní oděrky vzniklé při rdoušení nebo chomáček pěny u úst při udušení z utopení. Pachatelé se v případech dušení obvykle snaží vyvolat dojem, že oběť

²⁶ MATOUŠEK, V., Úkladná vražda zlého manžela?. Kriminalistický sborník. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2007, ročník LI, č. 4, s. 11

spáchala sebevraždu. Strangulační rýha způsobená škrtidlem při oběšení však směřuje šikmo vzhůru k úponu škrtidla. Právě tato skutečnost slouží k rozlišení úmrtí skutečně způsobeného oběšením od případu, kdy pachatel oběť uškrtí a její mrtvolu poté oběsí a finguje tak její sebevraždu.

Výrazné stopy na těle zanechává rovněž popálení či elektrický proud. Popálení vzniká působením vysoké teploty. Existuje ve čtyřech stupních, kdy první nejlehčí stupeň se projevuje zčervenáním kůže, následuje tvorba puchýřů, ve třetím stupni se tvoří příškvary a v posledním stupni dojde k zuhelnatění tkání. Vražda zapálením oběti je spíše výjimečná, častěji se setkáváme se spalováním mrtvol jako jedním ze způsobů utajování trestné činnosti.

Účinek elektrického proudu (střídavého, který je nebezpečnější) může být nebezpečný již při hodnotách kolem 20 mA. Usmrtí 100 až 150 mA. Život může být ohrožen při napětí 220 V a frekvenci 50Hz.²⁷ Místo vstupu elektrického proudu bývá na těle dobře patrné. Zásah elektrickým proudem vyvolá v těle křeče, ty způsobí, že se zasažená osoba nemůže pustit vodiče. Pachatelé vražd spáchaných použitím elektrického proudu se většinou snaží zinscenovat věc tak, aby budila dojem nešťastné náhody.

Konečně typickým prostředkem sloužícím k usmrcení oběti jsou jedy, které svými účinky oběť otráví. Používaných jedů je obrovské množství a jejich účinky jsou rozmanité. Některé z nich zanechávají výrazné známky poškození organismu, jiné nezanechávají známky téměř žádné. Jed, který byl použit k usmrcení oběti, vypovídá mnohé o pachateli. O jeho znalostech z oblasti chemie a medicíny, přístupu k různým chemickým látkám atd.

Působení chemické látky, které bylo v příčinné souvislosti se smrtí, bylo zjištěno např. v případě neobjasněného úmrtí Daniela J. v roce 2003. *Přibraní soudní lékaři, kteří provedli prohlídku a pitvu mrtvoly, a znalec z oboru zdravotnictví, spec. toxikologie, v podaném znaleckém posudku k předestřeným otázkám uvedli, že bezprostřední příčinou smrti Daniela J. byl otok mozku, četná krvácení do obou polokoulí mozkových, při celkově špatném zdravotním stavu způsobeném zejména poškozením ledvin a selháním srdce, provázených výrazným otokem plic. Nastalá smrt byla v příčinné souvislosti s aplikací směsi EUGNOLU a látky kyselé povahy, kyseliny*

²⁷STREJC, P. Soudní lékařství pro právníky. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 52

*nebo soli kyselin, která vedla k rozsáhlé koagulační nekróze – odumření měkkých tkání levé horní končetiny, do které byla mimožilně aplikována.*²⁸

Změny v organismu vedoucí ke smrti představují proces, v němž se uplatňuje a posléze selhává řada regulačních mechanismů. Při určování příčiny smrti dovozujeme za souboru úrazových či chorobných změn nejzávažnější se životem neslučitelnou změnu nebo změny.²⁹

Smrt nastává obvykle z některé z dále uvedených příčin.

Typickou příčinou úmrtí oběti je vykrvácení. Smrt nastane již při ztrátě 1/3 objemu krve. Pokud oběť krvácí opravdu masivně, dojde k vykrvácení již během několika málo minut.

Nedostatečností krevního oběhu pak může nastat tzv. šok.

Pokud dojde k poruše důležitého orgánu, může dojít k tomu, že tento orgán, resp. jeho špatná funkčnost vyvolá poruchu homeostázy. Smrt organismu je dána ireverzibilním poškozením mozku, mozkovou smrtí. Právě biologická smrt mozku je relevantní pro určení konce lidského života z hlediska trestního práva.

Dalšími možnými příčinami úmrtí jsou udušení, tedy nedostatečné zásobení organismu kyslíkem či embolie.

Příkladem, kdy se jako příčina smrti prokázalo udušení, byl případ obžalovaného Romana K. z roku 1997. Na pracovišti soudního lékařství byla taška postupně otevírána a jednotlivé fáze byly fotograficky a videozáznamem dokumentovány. Při tom bylo konstatováno, že „na igelitovém pytli je položen roztrhaný froté ručník, vše je silně znečištěno bahnem a naplaveninami. Z pytle je vyjmut předmět, zabalený do pogumovaného modrobílého kuchyňského ubrusu, z něhož z jedné strany vyčnívá temeno dětské hlavy a z druhé nártová část s prsty nohou v ponožce. Balík z ubrusoviny je chaoticky ovázán provazem, na několika místech zauzlovaným. Provaz je zteřelý, proto se při manipulaci trhá. Ubrusovina kopíruje dětské tělo, které je uvnitř. Tělo dítěte je v tzv. kozelci. Z ubrusoviny vytéká hustá žlutá zapáchající hmota. Mrtvola dítěte je oblečena do dětského pyžama, přičemž na kabátku pyžama a kalhotách, zejména v oblasti genitálu a konečníku, jsou hnědé skvrny. Na nohou jsou nataženy

²⁸ KNIŽÁTEK, M. Nevyjasněné okolnosti smrti šampióna. Kriminalistický sborník. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2007, ročník LI, č. 3, s. 25

²⁹ STREJC, P. Soudní lékařství pro právníky. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 31

světlé ponožky. Znalec při tomto prvotním ohledání zjišťuje, že jde o dítě ve stáří asi šesti let, drobné postavy, blond vlasů. Jsou zde zřetelné známky rozkladu, části kůže se sloupávají, na různých částech těla dochází ke zmydelnatění. Mrtvolná ztuhlost je vymizelá. V těsném okolí řitního otvoru jsou zjišťovány trhlinky různé velikosti a další defekty.” Po provedení soudní pitvy, posouzení jednotlivých zjištění a výsledků toxikologického vyšetření znalci konstatovali, že příčinou smrti bylo udušení při uzávěru horních cest dýchacích. Šlo o smrt násilnou.³⁰

Soudní lékař je pověřen orgány činnými v trestním řízení vypracováním znaleckého posudku. Tento musí obsahovat popis zkoumaného materiálu a souhrn všech skutečností, k nimž přihlížel (nález), zodpovězené otázky zadané orgánem činným v trestním řízení (posudek) a znaleckou doložku, která slouží k identifikaci znalce. Posudek má typicky písemnou formu, zákon však umožňuje, aby ho znalec ústně nadiktoval do protokolu. Při vypracování posudku je třeba, aby byl znalec seznámen se všemi relevantními skutečnostmi a měl přístup k zajištěným důkazům. Dále je nutné dodržet požadavky TŘ, který v ustanovení § 107 odst. 1 stanoví, že znalci nepřísluší hodnotit důkazy a řešit právní otázky. Zákon pamatuje i na případ, kdy znalecký posudek obsahuje vady. Je-li pochybnost o správnosti posudku nebo je-li posudek nejasný nebo neúplný, je nutné požádat znalce o vysvětlení. Kdyby to nevedlo k výsledku, přibere se znalec jiný (§ 109 TŘ). Zhotovení znaleckého posudku může být za určitých okolností zadáno i státnímu orgánu, vědeckému ústavu či vysoké škole (§ 110 TŘ).

Soudně lékařská činnost je při vyšetřování vražd zcela nenahraditelná. Důkladné ohledání mrtvoly a následná soudně lékařská expertiza jsou zdrojem nesčetných důkazních prostředků, které jsou pro kriminalisty nepostradatelné. Jak jsem již výše uvedla, vypovídají mnoho o oběti, pachateli, způsobu páčání, o místě a době činu a jiných skutečnostech. S rozvojem lidské společnosti došlo k obrovskému vědeckému vývoji, který se samozřejmě odráží v laboratorních prostředcích a metodách, které jsou při soudně lékařské expertize k dispozici. Právě tento vyšetřovací úkon je jasnou ukázkou prolínání trestního práva s jinými obory, zde konkrétně se zdravotnictvím.

³⁰ VALERIÁN, L., DVOŘÁČEK, I., KANDRÁČ, J. Přepečlivý tatínek. Kriminalistický sborník. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2008, ročník LII, č. 2, s. 8 - 11

4.4. Zvláštnosti vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování

4.4.1. Vyšetřovací verze

V průběhu vyšetřování trestných činů je vyšetřovateli shromažďováno množství kriminalisticky relevantních faktů. Takto získaný materiál je třeba utřídit a všeobecně logicky analyzovat. Po zhodnocení jsou na základě získaných faktů vyvozovány domněnky a formulovány kriminalistické verze. Kriminalistickou verzi můžeme charakterizovat jako pravděpodobný závěr o dosud neznámé příčině.³¹ Kriminalistické verze se vytváří k jednotlivým okolnostem spáchaného trestného činu i k dané události jako celku. Vytváří se verze ke způsobu spáchání a utajování trestného činu, osobě pachatele, motivu činu atd. Je velmi podstatné, aby příslušní vyšetřovatelé vzali v úvahu všechny možné varianty a podrobili je opravdu důkladné analýze. Proces tvorby kriminalistické verze končí vyvozováním důsledků, které by musely nebo mohly nastat v případě, že je kriminalistická verze pravdivá. Všechny kriminalistické verze, které jsou vytvořeny, je třeba vystavit prověrce a dokazování. Prověřování spočívá v dokazování existence či neexistence nutných a možných důsledků. Prověřováním tedy dojde k postupnému odmítání vyšetřovacích verzí, až kriminalista dospěje k té, u které lze jednoznačně prokázat její pravdivost.

K dokázání vyšetřovací verze musí být provedeno úkony, které zcela odpovídají požadavkům právního řádu.

4.4.2. Plánování a organizace vyšetřování

K tomu, aby bylo vyšetřování trestných činů co nejefektivnější, nejspolehlivější a nejrychlejší, slouží kriminalistům plánování a organizace jejich činnosti.

³¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 291

Vzhledem k tomu, že nápad trestné činnosti je vysoký, musí se kriminalista zabývat současně vyšetřováním několika trestných činů. Pokud by neměl připraven plán - myšlenkový model budoucí činnosti, dle kterého je možné zkoordinovat jednotlivé úkony, docházelo by v jeho práci k četným průtahům a chybám. Plánování je možno charakterizovat jako myšlenkovou činnost umožňující předvídaní budoucí činnosti (i jejích výsledků) a uspořádání této činnosti v daných časových a prostorových podmínkách za využití reálně dostupných sil a prostředků.³²

Pečlivé plánování je důležité nejen kvůli vysokému nápadu trestné činnosti, ale i kvůli celé řadě kooperujících subjektů, které se do vyšetřování zapojují, ať již negativním či pozitivním způsobem. Jedná se na jedné straně o soudní znalce, experty, státní zástupce a na straně druhé o osoby snažící se mařit vyšetřování. K tomu, aby byl kriminalistův plán vyhovující, je třeba, aby byl individuální, reálný, konkrétní a dynamický.

Co se týče formálního zpracování vyšetřovacích plánů, není toto přísně stanoveno. Plán vyšetřování se obvykle skládá ze tří částí. Úvodní část obsahuje informace o trestní věci, následují kriminalistické verze a konečně údaje o plánovaných opatřeních a úkonech.

4.5. Typické následné vyšetřovací úkony

V následné etapě vyšetřování provádí policejní orgán úkony, které slouží k prověření vyšetřovacích verzí. Jsou prováděny mimo jiné výslechy svědků a obviněných, vyšetřovací pokusy, rekonstrukce a množství expertiz v závislosti na konkrétním případě.

Typicky se takřka ve všech případech vyšetřování vražd provádí zkoumání duševního stavu obviněného. Praxe ukazuje, že část pachatelů vražd trpí duševní poruchou a je mezi nimi značný počet psychopatů. Znalci – psychiatři posuzují rozpoznávací a ovládací schopnosti pachatele, motivaci a pohnutky jeho jednání, možnost jeho resocializace. Na komplexním vyšetření duševního stavu pachatele se má

³² MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 296

podílet též psycholog, u sexuálních vražd též sexuolog. U vraždy novorozeného dítěte matkou je nutno zkoumat, zda šlo o porod či potrat, ve kterém měsíci došlo k porodu, zda se dítě narodilo živé či mrtvé, zda a jakým způsobem bylo po porodu ošetřeno, zda dítěti byla podána potrava. Dále se provádí expertizy např. z oblasti kriminalistické mechanoskopie, biologie, balistiky, toxikologie a dalších.³³

Následující části této kapitoly jsou věnovány výslechu obviněného, výslechu svědka – poškozeného, vyšetřovacímu pokusu a rekonstrukci trestného činu.

4.5.1. Výslech obviněného

O významu a taktice vedení výslechu jsem pojednala výše. Výslech obviněného se však vyznačuje určitými specifiky. Osoba, která je tomuto vyšetřovacímu úkonu podrobena se nachází ve velmi ojedinělé situaci. Je obviněna ze spáchání těžkého deliktu a v případě usvědčení, bude vystavena přísnému trestu.

Z tohoto důvodu se pachatelé snaží všemožnými způsoby zabránit objasnění trestného činu. Rovněž je třeba chápat nervozitu a zvláštnosti v chování osob obviněných, které trestný čin nespáchaly. Nachází se v obrovském psychickém vypětí, což musí kriminalisté při analýze jejich výpovědi a chování zohlednit. V historii se často vyskytly případy, kdy se pachatel vraždy choval mnohem klidněji a působil důvěryhodněji než osoba nevinná. Pachatelé vražd jsou totiž ve vysoké míře osoby, u nichž se vyskytují poruchy osobnosti a psychopatie. Zkušený kriminalista tedy musí umět vést výslech obviněného takovým způsobem, aby došlo ke zjištění skutečného stavu věci.

Závěrem je třeba připomenout, že s obviněným je nutno zacházet jako s nevinným, dokud mu vina nebude prokázána. Zásada presumpce neviny je jedním ze základních pilířů trestního práva a je třeba se jí striktně držet. Čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod stanoví, že každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena. Obdobně uvádí § 2 odst. 2 TŘ, že dokud pravomocným

³³ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 435

odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.

Obviněný má právo na odepření výpovědi a nemůže k ní být žádným způsobem donucován. Rovněž je oprávněn nevypovídat pravdu, aniž by se tím dopouštěl trestného činu křivé výpovědi.

Výslech obviněného není jen vyšetřovacím úkonem sloužícím k zjištění skutkového stavu věci, můžeme ho rovněž vnímat jako oprávnění obviněného k celé věci se vyjádřit a označit důkazy, které svědčí v jeho nevinnu atd. Jedná se o jednu z forem práva na obhajobu.

4.5.2. Výslech svědka

Co se týče svědků, existuje mezi nimi skupina, která vyžaduje zvláštní specifický přístup. Mám na mysli svědky – poškozené, tedy osoby, které přežily pachatelův útok. Jejich výslech by měl být veden šetrně v závislosti na jejich zdravotním stavu, a to jak fyzickém, tak psychickém zdraví.

Výslech poškozených by neměl být časově náročný. Další věcí, kterou jsem uvedla již v kapitole zabývající se kriminalistickou charakteristikou je nutnost předcházet vzniku sekundární viktimizace. Věrohodnost jejich výpovědi je často ovlivněna řadou příčin.

Jak jsem již uvedla, výpověď svědků – poškozených nemusí být vždy pravdivá. Obrovskou roli pro zjištění skutkového stavu tedy sehrává správná taktika vedení výslechu.

Jako příklad toho, kdy se podařilo správně vedeným výslechem překonat lživá tvrzení poškozeného, uvádím případ Pavla K. z roku 2006, kdy tento tvrdil, *že se stal obětí pokusu loupežné vraždy, přičemž ve skutečnosti se pokusil spáchat sebevraždu: Po důkladném vyhodnocení všech zjištěných skutečností bylo dne 11. 4. 2006 přikročeno k výslechu poškozeného. Výslech byl naplánován po pečlivé přípravě a proveden v budově Správy hl. m. Prahy. Pavel K. zpočátku setrval na své původní verzi, ale po předstření všech rozporů a po apelaci na jeho dosud čisté svědomí svou původní*

*výpověď odvolal a doznal, že dne 20. 3. 2006 na náplavce u Štefánikova mostu chtěl spáchat sebevraždu.*³⁴

4.5.3. Vyšetřovací pokus

Vyšetřovací pokus se koná, mají-li být pozorováním v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách prověřeny nebo upřesněny skutečnosti zjištěné v trestním řízení, popřípadě zjištěny nové skutečnosti důležité pro trestní řízení. K provedení vyšetřovacího pokusu se nepřistoupí, jestliže to je vzhledem k okolnostem případu nebo osobě podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka nevhodné nebo lze-li účelu vyšetřovacího pokusu dosáhnout jinak. K vyšetřovacímu pokusu, který je prováděn v přípravném řízení, musí být přibrána alespoň jedna osoba, která není na věci zúčastněna, ledaže by nemožnost zajistit její přítomnost při vyšetřovacím pokusu zmařila jeho provedení. Je-li to potřebné vzhledem k povaze věci a ke skutečnostem, které dosud v trestním řízení vyšly najevo, přibere se k vyšetřovacímu pokusu znalec, popřípadě podezřelý, obviněný a svědek. Jejich účast při vyšetřovacím pokusu se řídí ustanoveními, která platí pro jejich výsledky. Zúčastní-li se vyšetřovacího pokusu osoba mladší než patnáct let, užije se přiměřeně. K úkonům, které souvisejí s vyšetřovacím pokusem, nesmí být podezřelý, obviněný, poškozený nebo svědek, který má právo odepřít výpověď, žádným způsobem donucován (§ 104c TR). Pokud obviněný odmítne účastnit se vyšetřovacího pokusu, je při tomto úkonu nahrazen figurantem.

Vyšetřovací pokus jako kriminalistický experiment je specifickou metodou kriminalistické praktické činnosti, spočívající v pokusném vyvolávání a zkoumání kriminalisticky relevantních jevů, činností a fragmentů událostí v uměle vytvořených a cílevědomě měněných podmínkách za účelem poznání a dokázání skutkového stavu věci.³⁵

Vyšetřovací pokus je velmi účinnou kriminalistickou metodou, která umožňuje zjistit či ověřit celou řadu okolností souvisejících se spáchaným skutkem. Aby jeho

³⁴ MAREŠ, J. Loupežná vražda, nebo sebevražda?. Kriminalistický sborník. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2007, ročník LI, č. 3, s. 10

³⁵ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 356

vypovídací hodnota byla vysoká, je třeba, aby byl proveden kvalitně a pečlivě. To vyžaduje zodpovědný přístup všech osob, které jsou na něm účastny.

Příklad vyšetřovacího pokusu z kriminalistické praxe: *Řidič byl zachycen na přejezdu projíždějícím vlakem a zahynul. Svědek jedoucí za ním tvrdil, že nesvítilo výstražné světlo. Svědek přijíždějící v opačném směru naopak tvrdil, že výstražné světlo viděl. Experiment prokázal, že druhý svědek zřejmě zahlédl nějaký odlesk světla zapadajícího slunce. Výstražné světlo nemohlo svítit, protože kvůli odcizeným měděným vodičům bylo mimo provoz.*³⁶

Průběh a výsledky experimentu jsou zdokumentovány v protokolu o vyšetřovacím pokusu.

4.5.4. Rekonstrukce

Termín rekonstrukce je latinského původu. Jedná se o složené slovo reconstruo. Předpona re- znamená opět, znovu a slovní základ construo můžeme přeložit jako postavit či sestrojít. V přeneseném významu slova můžeme tedy sloveso rekonstruovat volně přeložit jako znovu obnovit, uvést do původního stavu.

Předmětem rekonstrukce bývají typicky kriminalisticky relevantní místa, jako je např. místo činu. Rekonstruovat je možno také kriminalisticky významné předměty, např. věci a věcné důkazy. Dále kriminalisté rekonstruují významné znaky člověka a jeho kriminalisticky relevantní jednání či událost. Dále se budu věnovat poslednímu z uvedených druhů kriminalistické rekonstrukce, a sice rekonstrukci trestného činu.

Kriminalisté na základě získaných faktů v průběhu vyšetřování rekonstruují danou kriminalisticky relevantní událost. Prověřují tak vytýčené vyšetřovací verze a získávají nové poznatky. Rekonstrukce je upravena TR v § 104d.

Typicky dochází k rekonstrukci dle výpovědi obviněného, kdy je tento úkonu účasten a postupně je dle jeho pokynů znovu uskutečněna daná vyšetřovaná událost. I zde, stejně jako při provádění vyšetřovacího pokusu, platí, že obviněný nemůže být k účasti donucován. V případě neúčasti obviněného je tento zastoupen figurantem a rekonstrukce pak může probíhat např. za přítomnosti svědka či poškozeného.

³⁶ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. Některé zvláštní způsoby dokazování (1. pokračování). Kriminalistický sborník. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2008, ročník LII, č. 4, s. 35

Pokud je obviněný účasten, je během rekonstrukce kriminalisty průběžně dotazován na jednotlivé skutečnosti a vyzýván k názornému předvedení určitých činností. Např. je vyzván, aby předvedl, jakým způsobem vedl útok na oběť, popsal její reakce atd. Rekonstrukce se provádí na místě činu a její průběh musí co nejvíce odpovídat objektivní realitě, tedy tomu, jak se rekonstruovaná událost ve skutečnosti stala. Právě během tohoto vyšetřovacího úkonu mohou kriminalisté zjistit případné rozpory mezi skutečností a výpovědí obviněného. Často dojde k tomu, že událost, tak, jak je vylíčena obviněným, je v praxi neproveditelná. V konfrontaci s takovým zjištěním bývají obvinění okolnostmi donuceni změnit svou výpověď a často dochází k jejich doznání. Rekonstrukce je jistě schopna působit na psychický stav pachatele, vzhledem k tomu, že je nucen celou událost určitým způsobem prožít znovu. Pachatel může rovněž během rekonstrukce upozornit kriminalisty na určité skutečnosti na místě činu, které dosud nebyly zjištěny ani při ohledání tohoto místa. Je proto důležité věnovat adekvátní pozornost celému průběhu tohoto vyšetřovacího úkonu.

Vedle orgánu činného v trestním řízení se rekonstrukce účastní další osoby, kterými jsou např. obviněný, obhájce, znalci, figuranti, státní zástupce a jiní. Pro každý konkrétní případ musí být proveden pečlivý výběr omezeného okruhu účastníků, tak aby každý z nich plnil v průběhu úkonu svou nezastupitelnou roli a nedocházelo ke vznikům chaotických situací. Rovněž je třeba připomenout, že rekonstrukce by měla být cíleně vedena pouze jednou vedoucí osobou.

Výsledky rekonstrukce jsou následně zdokumentovány v protokolu. Zároveň je nezbytné výsledky rekonstrukce a její průběh zhodnotit s ohledem na podmínky, za nichž byla tato uskutečněna, způsob provedení, subjekty rekonstrukce atd. Průběh a výsledky rekonstrukce se poté zhodnotí v kontextu s ostatními důkazy získanými v dané trestní věci.

Rekonstrukce byla provedena v případě nálezů mrtvých novorozenců dvojčat v roce 2005. Vyšetřovací úkon se konal za účasti obviněné matky dvojčat Jasněny H., která v průběhu rekonstrukce uváděla následující informace a názorně je předváděla. *Na konci roku 2005 šla ráno na toaletu a po vykonání potřeby zjistila, že jí praskla plodová voda. Její druh už nebyl doma a dcery spaly. Dosedla tedy zpátky na záchodovou mísu a*

plodovou vodu nechala odtéci. Ze zkušeností z ostatních porodů věděla, že má ještě čas, šla tedy vzbudit dcery, chtěla je obléci a jít do telefonní budky volat sanitku. Poté dostala velké bolesti, šla tedy zpět na záchod, kde během krátké doby porodila do záchodové mísy dvě děti. Uvedla, že neslyšela pláč, při pohledu do mísy viděla, že novorozenci jsou hlavičkami ve vodě. Protože se tělíčka nepohybovala, předpokládala, že jsou mrtvá. Vyjmula je ze záchodové mísy a vložila do igelitové tašky, kterou pak vložila do dalších tašek a donesla je do sklepa. Do tašek přibalila i další věci, které použila při porodu a bezprostředně po něm. Asi po třech dnech dala tašku s novorozenci do batohu a ze sklepa je odnesla lesní pěšinou k první vojenské budově, kde batoh vhodila do betonového kanálu. S druhem Petrem Š. se o tom vůbec nebavila i proto, že v den porodu přišel domů opilý. Výslech Jasněny H., byl až na drobné nepřesnosti v souladu se skutečnostmi. Rozhodnutím soudu byla vzata do vazby.³⁷

³⁷ TŘEŠŇÁK, J. Narodila se dvojčata živá?. Kriminalistický sborník. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2007, ročník LI, č. 4, s. 21

5. Případy z kriminalistické praxe

5.1. Úvod

Teoretickou část své diplomové práce jsem se rozhodla doplnit konkrétními případy z kriminalistické praxe. Navštívila jsem proto Policii ČR, Správu Středočeského kraje, kde mi bylo umožněno nahlédnout do dvou vybraných vyšetřovacích spisů. Jedná se o případy, na kterých je možno demonstrovat konkrétní provedení vyšetřovacích úkonů v praxi a porovnat toto provedení s teoretickým metodickým popisem těchto úkonů a se zněním zákona, který tyto upravuje.

5.2. Vyšetřovací spis číslo: ČTS: PSC – 88/TČ – 2008

Dne 8. 2. 2008 byly na základě oznámení zahájeny úkony trestního řízení ve věci nálezů neznámého muže ve shořelém kontejneru.

Téhož dne v 23. 30 hod. bylo započato s ohledáním místa činu. Místem činu byla Psychiatrická léčebna Kosmonosy, venkovní areál, jižní strana, rampa odpadů s kontejnery. Po provedení orientačního ohledání bylo přikročeno k ohledání podrobnému. Tím bylo zjištěno a v protokolu o ohledání místa činu konstatováno mimo jiné následující: *Mezi popsányými kontejnery se na zemi na betonu nachází část shořelého kontejneru z umělé hmoty, černé barvy, jedná se vlastně již jen o horní výklopný kryt, pod kterým je zčásti vidět ohořelé tělo muže, a to pouze jeho spodní část, tedy od pasu dolů. Tělo leží na břiše, jinak je horní část těla tzv. slita s rozteklou umělou hmotou, která se vytvořila a vznikla požárem kontejneru. Tato rozteklá a opět ztvrdlá hmota je rozlita i pod samotným torzem těla. Tělo, jak jest uvedeno, leží na břiše, jeho levá natažená noha je vzdálena od podélné protější zdi k místu paty 2, 5 m od pravé zdi sousedící s ulicí Sadská k místu paty 2, 4 m. Pravá noha pokrčena, je vzdálena od protější zdi k patě chodidla 1, 8 m, od pravé zdi pak ve vzdálenosti 2, 7 m... V místě za rozteklým kontejnerem, za kterým se nachází hlava těla, zajišťujeme stopu č. 1 věcnou, jedná se o propisovací tužku, dále zajišťujeme stopu č. 2 věcnou pracovní rukavici a vedle stopu č. 3 věcnou, jedná se o jeden kus klíčku k zámku Fab. Při dalším podrobném*

ohledání zajišťujeme v kontejneru označeném číslem 4 věcnou stopu a to červený zapalovač, který byl nalezen na dně uzavřeného kontejneru, nacházejícího se hned vpravo od shořelého kontejneru. Ohledání místa přerušeno dne 9. 2. 2008 v 00. 10 hod a bude pokračováno v samostatném ohledání těla soudním znalcem. Tělo ohořelého muže bude muset být za pomoci hasičů a speciální techniky postupně vyřezáváno ze zalité hmoty tak, aby nebylo nijak následně poškozeno a mohlo být upotřebeno k soudní pitvě.

Následně v 00.20 hod dne 9. 2. 2008 pokračováno v ohledání mrtvého soudním znalcem.

Nalezená mrtvola byla poté převezena k provedení pitvy. Pitva byla uskutečněna dne 11. 2. 2008. Byla provedena prohlídka zevní, prohlídka vnitřní a laboratorní vyšetření histologické, toxikologické a sérologické. Zadaný znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství pak uváděl následující nález. *Tepelné změny: popáleniny II. - IV. stupně na 80 % povrchu těla, očazení hřbetu jazyka, přítomnost velkého množství sazí v průdušnici a průduškách a v plicích, krevní výronky v měkkých pokrývkách lebních, pod poplicnicí a pod hlasovými vazami, otok mozku (1430 g), otok plic. Úrazové změny – tupá poranění: tržně zhmožděná rána čela při zevním okraji levého obočí s korespondujícím krevním výronem na vnitřní ploše měkkých pokrývek lebních v čelní krajině, krevní výron v okolí levého velkého rohu jazyky a horního rohu chrupavky štítné vlevo, krevní výron nad dolní polovinou hrudní kosti vpravo, krevní výron ve svalstvu zad nad 7. krčním obratlem vlevo. Chorobné změny: povšechné kornatění tepen I. – II. st., zbytnění levé komory srdeční lehkého stupně, ztukovatění pravé komory srdeční lehkého stupně, diskrétní velkokapénkové ztukovatění jater. Bezprostřední příčina smrti – udušení zplodinami hoření. Doba úmrtí byla určena na 8. 2. 2008 v 20. 45 hod, příčinou smrti bylo udušení kouřovými plyny. Bylo rovněž konstatováno, že v době požáru byl poškozený živý a dýchal.*

Policejní orgán dále zahájil již 9. 2. 2008 trestní stíhání proti obviněnému panu M. R. Z odůvodnění Usnesení o zahájení trestního stíhání: *...dne 8. 2. 2008 uslyšela I. J. a J. H., obě zdravotní sestry PL Kosmonosy, v prostoru popelnic nesrozumitelný, hlasitý řev člověka...viděly postavu muže, výška cca 180 cm, krátce střižených tmavých*

vlasů....., který před přístřeškem pro popelnice jakoby tancoval, zvedal ruce nad hlavu a choval se divně. Na základě vyhlášeného pátrání po podezřelé osobě prováděla policie kontrolu podezřelého muže, ve kterém byl zjištěn M. R., který se v průběhu kontroly choval nervózně a zmateně. Prohlídkou jeho věci byla zjištěna hnědá peněženka obsahující částku 23. 550,- Kč a ústřížek pro příjemce – výplatní doklad důchodu z 6. 2. 2008 v částce 6. 464,- Kč na jméno poškozeného V. T.

Obviněný byl téhož dne vyslechnut. Výslechu byl přítomen jeho obhájce a opatrovník, neboť obviněný byl hospitalizován v psychiatrické léčebně a uvedl, že neumí číst ani psát. K dané věci sdělil policejnímu orgánu následující: *Já jsem nic neudělal, všechno si to vymýšlí ten personál, myslím tím ten můj popis, to mohl být někdo jiný. Pokud jsem dotazován vyslychajícím, jakým způsobem jsem přišel k pánské hnědé peněžence s částkou 23. 600,- Kč a útržkem od důchodu V. T., tak uvádím, že peněženku jsem našel v roští, když jsem hrabal listí v areálu léčebny, ale neumím popsat kde, je to tam jak jsem hrabal listí. Našel jsem jí, ale nedokážu říci přesné datum, je to již delší dobu, nosil jsem ji u sebe a nedokážu říci kdy.*

V dané věci bylo dále vyslechnuto několik svědků. Dále bylo samozřejmě vyžádáno množství odborných vyjádření ke konkrétním skutečnostem tohoto případu a provedeny některé další vyšetřovací úkony. Já se zde však zaměřuji pouze na ty vyšetřovací úkony, které jsem zpracovala v teoretické části této diplomové práce.

Dne 9. 4. 2008 v době od 10. 45 hod do 11. 45 hod bylo přikročeno k provedení vyšetřovacího pokusu. Ten se konal na skládce komunálního odpadu Debř, okr. MB. Účelem vyšetřovacího pokusu bylo zjistit, jakým způsobem a zda lze jednou osobou dopravit osobu do odpadového kontejneru, zda tento lze převrátit a zda lze kontejner podpálit pomocí komunálního odpadu vyskytujícího se v PL Kosmonosy. Použitou pomůckou byl kontejner na odpad TAUBER s kolečky, obsah 1100 l, kapacita 440 kg, rozměry 1360x1220x1460 (totožný typ jako ten, v němž bylo nalezeno tělo poškozeného). Vyšetřovací pokus byl dokumentován protokolem o vyšetřovacím pokusu a videozáznamem. Přítomni byli kriminalisté, vyšetřovatel HZS, expert KÚ Praha, soudní znalec, obhájce obviněného, osoba pořizující záznam a nezúčastněná

osoba. Průběh vyšetřovacího pokusu byl zdokumentován i takto: *V další části pokusu byl figurant umístěn do kontejneru a pokoušel se kontejner otevřít z vnitřku. Bylo zjištěno, že i nezajištěné víko lze i z vnitřku kontejneru bez problémů otevřít. Bylo – li víko zajištěno motouzem, jak je shora uvedeno, nelze víko otevřít, ale pouze nadevřít pouze tak, že nelze opustit kontejner.*

Dále se figurant pokusil převrátit z vnitřku kontejner tak, aby upadl na bok, toto se podařilo asi za 30 vteřin. Kontejner měl zabrzděna kolečka. Kontejner padl na víko tak, že tento nešel vleže otevřít, a to ani po odstranění jistícího provázku. Padl – li by kontejner na druhý bok, víko otevřít lze. S odbrzděnými kolečky kontejner popojíždí, ale převrátit jej z vnitřku nelze. S jedním zabrzděným kolečkem lze kontejner převrátit.

Závěrem vyšetřovacího pokusu byla konstatována následující zjištění:

- osobu poškozeného lze dopravit do kontejneru jednou osobou
- jednou osobou lze zajistit kontejner z venku pomocí běžných prostředků, a to za méně než jednu minutu
- plastový kontejner lze zapálit běžným komunálním odpadem, jako je v PL Kosmonosy
- shořelé torzo kontejneru odpovídá torzu nalezenému na místě činu (pozn. na požár působil silný vítr, což tvar shořelého torza částečně ovlivnilo)

Po skončeném vyšetřování předložil dne 17. 7. 2008 policejní orgán dle ustanovení § 166 odst. 3 TŘ spis s návrhem na podání obžaloby proti obviněnému M. R. ze spáchání trestného činu vraždy dle § 219 odst. 1, 2 písm. b), h) TZ.

5.3. Vyšetřovací spis číslo: PSC – 293/TČ – 2008

Dne 2. 5. 2008 byly na základě oznámení zahájeny úkony trestního řízení ve věci nálezů mrtvého muže v obci Skuheř. Bylo konstatováno, že se pravděpodobně jedná o pana F. S.

Následně bylo provedeno ohledání místa nálezů mrtvoly. Poloha místa nálezů byla určena v protokolu o ohledání místa činu následovně: *Místo nálezů dosud neztotožněného mrtvého muže se nachází vlevo od polní cesty v chatové oblasti katastru*

obce Skuheř, okr. Praha – východ, kde k této chatové části se přijíždí od obce Kamenice po silnici č. 1072, kde v přímém směru se jede na obec Týnec a Jilové, zde u rybníka zvaný Dvorský se odbočuje doprava ve směru na obec Skuheř, a z této zatáčky se jede pomyslně rovně po polní cestě do chatové oblasti SKUHEŘ. Vlevo od této polní cesty se rozprostírá louka od Kamenice až k obci Skuheř, a po pravé straně od polní cesty jsou rekreační chatky. Tato polní cesta je souběžná se silnicí č. 1072.

Na místě nálezu bylo zajištěno množství stop, převážně biologických.

Mrtvola byla ohledána soudním znalcem. K posmrtným změnám bylo konstatováno následující: *posmrtná ztuhlost na dolních končetinách už vytvořená, v horních končetinách je manipulovaná v oblasti předloktí, je povolena. V oblasti ramenního kloubu dobře vytvořená, vlevo je také v úrovni loketního kloubu uvolněná. V 11. 22 hod. měření teploty těla zemřelého v análním otvoru a v 11. 27 hod. zjištěna teplota 35, 8 °C. Po otočení těla při měření rektální teploty nalezeny posmrtné skvrny. Jsou v místě zad v přechodu bederní krajiny a slabě vyznačeny zadní plochy více levé končetiny v oblasti stehna a v oblasti lýtka. Skvrny jsou ostrůvkovitě vytvořené, po zatlačení nejsou plně fixované, lze je částečně vytlačit. Stále jsou zde posmrtné výtlaky, které jsou vidět především na zádech i dolních končetinách.*

Následnou soudně - lékařskou expertizou byla doba smrti stanovena na den 30. 4. 2008 mezi 03. 00 – 06. 00 hod. Bezprostřední příčinou smrti bylo mozkolebeční poranění se subdurálním krevním výronem, pohmožděním mozku a mozkomíšního mostu, krvácením do IV. komory mozkové a otokem mozku.

Dne 3. 5. 2008 bylo podle § 160 odst. 1 TŘ zahájeno trestní stíhání obviněných J. D. a J. K. pro trestný čin vraždy dle § 219 odst. 1, odst. 2, písm. b), h) TZ, spáchaného ve spolupachatelství dle § 9 odst. 2 TZ.

Obviněný J. D. pak vypovídal takto: *A v tom mu J. K. dal ještě jednu pěstí do obličeje, nevím přesně na jaké místo, bylo tam dost šero, ale bylo to také pravou rukou. Po této druhé ráně S. spadl na zem. Neviděl jsem, že by se hýbal, nebo něco. Z lahve, kterou jsme měli s sebou, jsem pil pivo, pak jsem viděl, jak mu J. K. skáče na hlavu. To jsem viděl jen jednou. Potom stál na levé noze a pravou nohou mu dupnul celou*

plochou chodidla na obličej... Já jsem do něho třikrát kopl také pravou nohou, a to vnitřní částí boty, jako by placírkou.

Samozřejmě došlo i k výslechu druhého obviněného. Jejich výpovědi se však v mnoha bodech lišily. Kriminalisté tedy dospěli k závěru, že bude nutné tvrzení obviněných prověřit, aby došlo ke zjištění skutkového stavu věci.

Dále byla k dané věci vyslechnuta celá řada svědků a přikročeno k rekonstrukci trestného činu.

Vyšetřovací úkon rekonstrukce byl proveden dne 22. 8. 2008, za účelem objasnění okolností vyšetřované události, prověření výpovědi svědka a jednotlivých obviněných, a to vzhledem k tomu, že jejich výpovědi se v okolnostech popisu skutku rozcházejí. Účastní byli oba obvinění se svými obhájci, soudní znalec, svědek, kriminalistický expert, figuranti, nezúčastněná osoba a policisté. Byla použita digitální kamera a fotoaparát, PET láhev a peněženka poškozeného. Rekonstrukce byla provedena za denního světla a mírného větru. Průběh úkonu byl následující: *Po úvodním poučení svědka, tento nejprve předvedl odkud a v jakém pořadí utíkali před poškozeným S., dobíhají na místo za křovím, kdy uvádí, že utíkali, protože J. D. řekl, že by to byl dobrý nápad. J. K. řekl, že S. napadne, pak se chvíli baví – o ničem. K. čeká na rohu a normální chůzí přichází S., K. jde k němu a jdou spolu kousek po cestě ke stromu. K. se ptá S., co má dělat, když ho někdo napadne a strká S. pěstí do ramene a hned do druhého. Pak mu dal pravou rukou pěstí do obličeje. S. padá a K. do něj hned kopnul. S. padá na bok a K. do něj kopne, někam do hlavy. Pak přestal, kopnul ho jednou. Potom tam přichází D. a ptal se ho, jestli je v pohodě, jestli mu nic není, a když se S. začal zvedat, dal mu D. levé koleno na pravé oko. Pak si K. i D. kopli, každý asi tak dvakrát a pak jim svědek řekl, ať se na to vy..., že jinak jde pryč. Oni mu řekli, tak ať jde a on s PET láhví v ruce odchází. Kousek od místa na cestě ho dohání D. a PET láhev si bere. Policejní komisař pokládá otázku: V protokolu o výslechu svědka jste uvedl, že už ho nenapadnete, že na to nemáte, že mu to trvá dlouho, můžete se vyjádřit k tomu, jestli jste tedy byli na napadení pana S. dopředu domluveni a co Vás k tomu vedlo? Odpověď: Dopředu jsme domluveni nebyli, to bylo vlastně až tady, ten nápad, nevím, co nás k tomu vedlo, blbej nápad asi.*

Rekonstrukcí bylo zjištěno, že obvinění setrvávají na svých verzích, které si v jednotlivých fázích útoku odporují. Vyhodnocení pravdivosti výpovědi obviněných bude možno provést až po konfrontaci s dalšími důkazy opatřenými v rámci trestního řízení, které se doposud vyhodnocují.

V daném případě doposud nedošlo k pravomocnému odsouzení pachatele.

5.4. Závěrečné zhodnocení

V této kapitole jsem uvedla dva konkrétní případy vraždy, které byly spáchány na území České republiky v loňském roce. Samozřejmě jsem neuvedla žádné osobní údaje obviněných, poškozených ani svědků. Mým cílem nebylo vybrat mediálně známý případ vraždy, nýbrž takový případ, na kterém je možno zdokumentovat precizní provedení vyšetřovacích úkonů policejním orgánem. Zaměřila jsem se pouze na ty vyšetřovací úkony, které jsem zpracovala v teoretické části diplomové práce.

Jak je z obou uvedených vyšetřovacích spisů patrné, probíhala činnost kriminalistů velmi rychle a efektivně. V průběhu krátkého časového období byli schopni zajistit všechny potřebné důkazy a provést nutné úkony tak, aby došlo k co nejrychlejšímu odhalení a potrestání pachatele.

Vyšetřovacím úkonem, který dle mého byl jedním z nejprecizněji provedených, a který bych zde chtěla vyzdvihnout, byl vyšetřovací pokus konaný v případě mrtvoly uhořelé v plastovém kontejneru. Měla jsem možnost shlédnout videozáznam tohoto experimentu a nezbyvá mi, než konstatovat, že byl proveden opravdu pečlivě a profesionálně. Rovněž protokol dokumentující tento úkon byl velmi přehledný a srozumitelný, což u všech protokolů o vyšetřovacích úkonech nebývá pravidlem. Práce kriminalistů zde navíc byla ztížena samotnou osobou obviněného. Jednalo se o pacienta psychiatrické léčebny, který odmítal spolupracovat s policejním orgánem a svůj čin zapíral.

Již v úvodu jsem se zmínila o tom, že mám v úmyslu konfrontovat praktickou činnost kriminalistů s teoretickou metodikou vyšetřování a právními předpisy. V daných dvou případech odpovídala policejní činnost plně oběma těmito hodnotícím kritériím, jak bylo patrné z vyšetřovacích spisů a dokumentace.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se pokusila alespoň v základech pojednat o některých vybraných problémech metodiky vyšetřování trestného činu vraždy. Mým cílem bylo zdokumentovat tuto problematiku, co se týče právní úpravy, teoretických koncepcí a následně i některých příkladů z praxe.

Již v úvodu jsem zmínila, že vyšetřování vražd je jedním ze způsobů boje společnosti s patologickými kriminálními jevy. Jedná se o činnost nutnou, která musí být vykonávána v každé společnosti. Je zárukou její stability. Pouze stěží si lze představit fungování společenského systému, který by neměl vybudovány obranné mechanismy pro potlačování negativních společenských projevů jeho členů.

Po stručném úvodním pojednání o fenoménu násilí ve společnosti jsem se zaměřila na právní úpravu trestných činů vraždy a vraždy novorozence dítěte matkou, tak jak je stanovena právním řádem České republiky. Uvedené trestné činy jsem charakterizovala pomocí jejich základních znaků. Při zpracování této diplomové práce jsem čerpala z platné a účinné právní úpravy. Pouze jsem se velmi stručně zmínila o existenci nového trestního zákoníku, jenž nabude účinnosti 1. 1. 2010, kdy jsem pro srovnání uvedla některé základní odlišnosti od stávajícího TZ, které se týkají tématu mé diplomové práce.

Následuje kapitola věnovaná vývojovým tendencím vražd v ČR. Zde jsem čerpala z několika publikací předjímajících budoucí vývoj uvedeného trestného činu. Získané poznatky jsem následně shrnula do základních bodů. Cenné jsou jistě i statistické údaje týkající se četnosti a dalších skutečností týkajících se trestného činu vraždy, dle nichž lze rovněž usuzovat na další vývoj tohoto jevu.

Zbývající kapitoly práce jsou již plně věnovány problematice vyšetřování vražd. Snažila jsem se komplexně pojednat o základních prvcích dané problematiky a dále se již zaměřit pouze na vybrané vyšetřovací úkony. Z počátečních úkonů jsem si zvolila pátrání po pohřešované osobě, výslech osob blízkých pohřešované osobě, ohledání místa činu a mrtvolu a soudně - lékařskou expertizu. Z úkonů následných pak výslech obviněného, výslech svědka - poškozeného, vyšetřovací pokus a rekonstrukci trestného činu.

Teoretickou část práce jsem doplnila dvěma případy vražd z kriminalistické praxe. Dané vyšetřovací spisy mi byly půjčeny k prostudování Policií ČR, Správou Středočeského kraje. Jsem opravdu velmi vděčná za vstřícnost tamních kriminalistů, kteří mi věnovali čas a vybrali mi takové případy vražd, na nichž jsem mohla demonstrovat vyšetřovací úkony, které jsem zpracovala v teoretické části diplomové práce.

Kdybych měla zhodnotit poznatky, které jsem při zpracování své diplomové práce k danému tématu nabyla, shrnula bych je následovně.

K tomu, aby bylo vyšetřování vražd efektivní a účinné, je nezbytné, aby právní úprava, v jejíchž mezích se toto uskutečňuje, byla kvalitní. Je nutné, aby dokázala reagovat na současné problémy a plně vyhovovala požadavkům demokratického právního státu. I z těchto důvodů bude velmi zajímavé sledovat, zda nová právní úprava trestního zákoníku a trestního řádu naplní očekávání svých příznivců, či se tato v budoucnu neosvědčí.

Kvalitní právní předpisy však samy o sobě nejsou při vyšetřování vražd zárukou úspěchu. Obrovskou roli je třeba přičíst činnosti orgánů činných v trestním řízení, tedy jejich každodenní práci. Domnívám se, že by měla být věnována zvýšená pozornost kvalifikovanosti jednotlivých kriminalistů, s čímž souvisí potřeba kvalitního odborného vzdělání. Výchova a vzdělávání profesionálních kriminalistů by tedy měly být samozřejmou prioritou. Na každého kriminalistu jsou kladeny, co se týče náplně práce, obrovské nároky. Je tedy třeba, aby docházelo i k jejich adekvátnímu finančnímu ohodnocení. Pokud jsou totiž finanční podmínky neodpovídající, dochází k odlivu specialistů ze státních služeb do služeb soukromých, kde jim jsou nabízeny lepší finanční podmínky. Tento odliv lidských zdrojů pak vede k nežádoucímu oslabení policejního orgánu.

Kriminalisté disponují v dnešní době mnoha moderními prostředky používanými při vyšetřování. Je nutné reagovat pružně na proměny odehrávající se ve společnosti, které nachází svůj odraz i v kriminální činnosti. Objevují se nové, rafinovanější způsoby páchání a utajování vražd. Aby bylo možno tyto odhalit, musí kriminalisté vhodně přizpůsobovat metodiku vyšetřování. Pro dnešní dobu je charakteristický obrovský

rozvoj informačních technologií a nových vědeckých metod. Kriminalisté by tedy měli umět těchto nových poznatků v co největší míře využít při odhalování trestné činnosti.

Závěrem mi nezbývá než konstatovat, že po seznámení se s danou problematikou, považuji za nutné vyzdvihnout obrovskou náročnost, jíž se vyznačuje činnost kriminalistů při vyšetřování vražd. Ne o všech povoláních lze říci, že jsou i posláním. V tomto případě to však platí bezpodmínečně. Kriminalisté jsou při výkonu práce vystavováni obrovskému vypětí. Jejich běžnou skutečností je střet se smrtí, a to v té nejhorší podobě, se smrtí násilnou. Jsou mnohdy svědky otřesných případů lidské brutality, což jistě musí mít svůj vliv na jejich psychické zdraví. Jsou rovněž vystaveni konfrontaci s pozůstalými. Ocitají se pod tlakem jejich očekávání, neboť na kvalitě vyšetřovací činnosti závisí zdárné odhalení a spravedlivé potrestání pachatele. Seběmenší chyba může mít fatální následky. Z těchto důvodů mám za to, že jsou kriminalisté hodni zaslouženého celospolečenského uznání.

Seznam použité literatury a pramenů

Monografické publikace

CEJP, M. a kol. Pravděpodobný vývoj vybraných druhů kriminality. [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. [cit. 2009-02-24]. Dostupný z <http://www.ok.cz/iksp/publikace.html#s2000>. ISBN 80-86008-93-2.

CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. GŘIVNA, T. a kol. Trestní právo procesní. 5. vydání. Praha: ASPI, a. s., 2006

KONRÁD, Z. a kol. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. 3. nezměněné vydání. Praha: Policejní akademie ČR, 1999

KROULÍK, P. a kol. Odhalování a objasňování závažných trestných činů proti životu a zdraví. Praha: Kriminalistický ústav VB, 1989

KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005

KVAPILOVÁ, H., DOGOŠI, M. Soudní lékařství pro právníky a policisty. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007

MUSIL, J. a kol. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: 1993

MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004

NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M. a kol. Trestní právo hmotné – I. Obecná část. Praha: ASPI, a. s., 2007

NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R. a kol. Trestní právo hmotné – II. Zvláštní část. Praha: ASPI, a. s., 2007

OSMANČÍK, O. a kol. Násilná kriminalita. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992

STACH, J. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Policejní akademie ČR, 2005

STRAUS, J. a kol. Kriminalistická taktika. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008

STREJC, P. Soudní lékařství pro právníky. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000

Články z periodik

ČURDA, J., STRAUS J. Kauza Kalivoda – lesní vrah. Kriminalistický sborník. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2007, ročník LI, č. 4, s. 22 – 31

FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROULÍK, P. Některé zvláštní způsoby dokazování (1. pokračování). Kriminalistický sborník. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2008, ročník LII, č. 4, s. 34 – 35

KNIŽÁTEK, M. Nevyjasněné okolnosti smrti šampióna. Kriminalistický sborník. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2007, ročník LI, č. 3, s. 23 – 28

MAREŠ, J. Loupežná vražda, nebo sebevražda?. Kriminalistický sborník. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2007, ročník LI, č. 3, s. 6 – 10

MATOUŠEK, V., Úkladná vražda zlého manžela?. Kriminalistický sborník. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2007, ročník LI, č. 4, s. 6 – 14

ŠULC, V. Příliš mladí na vraždu... 3, Chtěl jsem si jen bodnout. Kriminalistický sborník. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2007, ročník LI, č. 3, s. 52 – 54

TŘEŠŇÁK, J. Narodila se dvojčata živá?. Kriminalistický sborník. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2007, ročník LI, č. 4, s. 18 – 21

VALERIÁN, L., DVOŘÁČEK, I., KANDRÁČ, J. Přepečlivý tatínek. Kriminalistický sborník. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2008, ročník LII, č. 2, s. 6 – 14

Jiné prameny

Vyšetřovací spis číslo: ČTS: PSC – 88/TČ – 2008

Vyšetřovací spis číslo: PSC – 293/TČ – 2008

www.mvcr.cz

www.ok.cz/iksp

www.policie.cz

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Nápad trestné činnosti vražd v České republice v průběhu let 1989 – 2008

Příloha č. 1

Tabulka č. 1: Nápad trestné činnosti vražd v České republice v průběhu let 1989 – 1998 (statistický výkaz)

rok	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
zjištěno vražd	126	212	194	258	278	286	277	267	291	313
objasněnost (%)	94	87	90	85	82	82	86	85	87	87

Tabulka č. 2: Nápad trestné činnosti vražd v České republice v průběhu let 1999 – 2008 (statistický výkaz)

rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
zjištěno vražd	265	279	234	234	232	227	186	231	196	202
objasněnost (%)	89	82	86	90	86	90	87	85	89	86

zdroj: [www. mvcr. cz](http://www.mvcr.cz)

Die Zusammenfassung

In meiner Diplomarbeit habe ich über die Ermittlung des Mordes geschrieben. Es war nicht einfach diese Thema zu verarbeiten, denn es ist ein sehr empfindliches Problem.

In dem ersten Kapitel habe ich über die Aggression und die Gewalt in der Gesellschaft verhandelt. Ich habe kurz die haupten Ursachen dieses Phänomens erwähnt. Die haupten Ursachen der Gewalt in der Gesellschaft, sind nach der Fachliteratur durch die kulturellen, sozialen, biologischen und auch psychologischen Faktoren bedingt. Meiner Meinung nach, sind auch die gute Erziehung und die gute Bildung der Kinder sehr wichtig.

Dann habe ich mich der Strftat des Mordes gewidmet. Der Straftat des Mordes ist einer von den wichtigsten Straftaten, die unser Strafgesetzbuch enthält. Es ist der Straftat gegen das Leben und die Gesundheit und das sind die größten Werte unserer europäischen Gesellschaft. Ich habe auch kurz die privilegierte Straftatbestand dieses Straftates erwähnt.

Im nächsten Kapitel habe ich der Entwicklung der Kriminalität abgehandelt. Die Prognosen sind genz optimistisch. Man erhofft die Stagnation der Anzahl des Mordes in der nächsten Jahren.

Die Methodik von der Ermittlung der Ermordungen ist ein Mittel, das der Polizeimacht bei ihren Arbeit hilft. Es ist unbedingt, dass diese Methodik gut und professionell gebildet wird. Die Methodik besteht aus einiger folgenden Komponenten. Die kriminalistische Kennzeichnung des Straftates, die Ermittlungshandlungen der Polizeimacht usw. Ich habe mich auf die Tatortbesichtigung, die gerichtsmedizinische Expertise, die Vernehmung des Zeugen und des Beschuldigten, das Ermittlungssxperiment und die kriminalistische Rekonstruktion konzentriert.

Die teoretischen Teile habe ich durch die Fälle aus der Praxis ergänzt.

Ich habe ein Polizeigebilde besucht und dort habe ich zwei Polizeiakte zur Kenntnis genommen. Ich wollte beschreiben, wie sieht die wirkliche Arbeit der Kriminalisten in der Praxis aus.

Abschließend muss ich feststellen, dass die Kriminalisten sehr schwierigen, aber sinnvollen Beruf haben.

Název diplomové práce v anglickém jazyce: The methodology of inquiry of murders

Klíčová slova v českém jazyce: metodika, vyšetřování, vražda

Klíčová slova v anglickém jazyce: methodology, inquiry, murder